

Mihails Bulgakovs

VERSAĻAS KODS

(SVĒTUĻU JŪGĀ)

(MOLJĒRS)

Drāma 4 cēlienos

Rien ne manque a sa gloire,
Il manquait a la notore.
[Viņa slavai vairs neko nevajag.
Bet mūsu slavai viņš ir vajadzīgs (fr.).]

Tulkojusi Evita Mamaja

Darbojošās personas:

Žans Batists Poklēns de Moljērs – pazīstams dramaturgs un aktieris

Madlēna Bežāra – de Moljēra aktrise

Armanda Bežāra – de Moljēra aktrise

Marieta Rivāla – de Moljēra aktrise

Šarls Varlē de Lagranžs – aktieris, saukts par „Reģistru”

Zaharija Muarons – pazīstams aktieris mīlētājs

Filibērs de Kruazī – aktieris

Žans Žaks Butons – sveču nodzēsējs un Moljēra kalps

Luijs XIV – Francijas karalis

Marķīzs d’Orsiņjī – duelants ar iesauku „Vienacis, lūdzieties!”

Marķīzs de Šarons – Parīzes pilsētas arhibīskaps

Marķīzs de Lesaks – spēlmanis

Taisnīgais kurpnieks – karaļa āksts

Šarlatāns ar klavesīnu

Nepazīstamā maskā

Bērtuļa tēvs – ceļojošs sludinātājs

Brālis Spēks – Svēto rakstu brālības loceklis

Brālis Uzticība – Svēto rakstu brālības loceklis

Renē – Moljēra nevarīgā auklīte

Suflieris

Mūķene

Svēto rakstu brālības locekļi maskās un melnos apmetņos

Galma Musketieri un pārējie

Darbība notiek Parīzē Luija XIV valdīšanas laikā.

PIRMAIS CĒLIENS

Aiz priekškara dzirdami ļoti pieklusināti tūkstošbalsīgi smieklī.

Priekškars atveras – uz skatuves ir Palē-Rojāla teātra skatuve. Smagi aizkari. Zaļa afiša ar ģerboņiem un ornamentu. Uz tās ar lieliem burtiem ir rakstīts:

„... KUNGA KOMEDIANTI” un sīkāki vārdi. Spogulis. Krēsli. Kostīmi.

Starp divām ģērbtuvēm – pie aizkara, ar ko tās ir atdalītas, – atrodas milzīgs klavesīns. Otrajā ģērbtuvē ir diezgan liela izmēra krucifikss, kura priekšā deg lampiņa. Pirmajā ģērbtuvē pa kreisi ir durvis, daudz tauku sveču (acīmredzams, ka gaismai nav taupīts). Savukārt otrajā ģērbtuvē uz galda ir tikai lukturis ar krāsainiem stikliem. Itin visā – gan priekšmetos, gan cilvēkos (izņemot Lagranžu) – jaušams neparasts notikums, trauksme un satraukums. Ģērbtuvē, domās iegrimis, sēž Lagranžs, kurš nav nodarbināts izrādē. Viņš ir melnā apmetnī. Jauns, skaists un pašapzinīgs.

Lukturis met noslēpumainu gaismu uz viņa seju. Pirmajā ģērbtuvē Butons, ar muguru pret mums, ir pieplacis pie priekškara spraugas. Pat pēc viņa muguras ir redzams, ka redzētais viņā izsauc alkatīgu ziņkāri.

Durvīs rēgojas Šarlatāna ģimīši. Šarlatāns ir pielicis roku pie auss un klausās. Dzirdamas smieklu šaltis, tad skaļa fināla smieklu dārdoņa. Butons saķer kaut kādas virves, un skaņas apklust. Pēc mirkļa priekškara spraugā parādās Moljērs un pa pakāpieniem noskrien lejā uz ģērbtuvī.

Šarlatāns pieticīgi pazūd. Moljēram galvā ir pārspīlēta parūka un kariķēta bruņu cepure. Rokās plats zobens. Moljērs ir nogrimēts par Sganarelu – lillā deguns ar kārpju. Smieklīgs. Kreiso roku Moljērs ir pielicis pie krūtīm kā cilvēks, kuram nav labi ar sirdi. Viņam no sejas tek grimsmas.

Moljērs (nometot bruņu cepuri, atvelkot elpu): Ūdeni!

Butons: Tūlīt. (Pasniedz glāzi.)

Moljērs: Fū! (Dzer, ieklausās, viņa acis ir izbiedētas.)

Durvis atsprāgst vaļā, ieskrien de Kruazī, kurš ir nogrimēts par Pulčinelu, viņa acis ir pārgrieztas.

De Kruazi: Karalis aplaudē! (*Pazūd.*)

Suflieris (*priekškara spraugā*): Karalis aplaudē!

Moljērs (*Butonam*): Padod divieli! (*Slauka pieri, uztraucas.*)

Madlēna (*grimā parādās priekškara spraugā*): Ātrāk! Karalis aplaudē!

Moljērs (*satraucies*): Jā, jā, dzirdu. Tūlīt. (*Pārkrustās pie priekškara.*)

Šķīstā Jaunava, Šķīstā Jaunava! (*Butonam.*) Taisi vaļā visu skatuvi!

Butons sākumā nolaiž priekškaru, kas atdala no mums skatuvi, bet pēc tam milzīgo galveno priekškaru, kas atdala skatuvi no skatītāju zāles.

Tagad tā mums ir redzama no sāniem. Tā ir pacelta virs ģērbtuvēm, tukša. Lustrās spoži mirdz vaska sveces. Zāle nav redzama, redzama tikai malējā zeltītā loža, taču tā ir tukša. Jūtama tikai mazliet aptumšotās zāles noslēpumainā, sasprindzinātā gaisotne. Durvīs nekavējoties parādās Šarlatāna seja. Moljērs kāpj uz skatuves tā, ka mēs viņu redzam profilā.

Kaķa gaitā viņš dodas uz rampu, it kā piezogas tai, noliec galvu, ar cepures spalvām slauka grīdu. Viņam parādoties, kāds neredzams cilvēks skatītāju zālē sāk aplaudēt, bet pēc tam no zāles atskan pērkondimdoši aplausi. Tad iestājas klusums.

Moljērs: Jūsu... majestāte... jūsu majestāte... Jūsu gaišība valdniek... (*Pirmos vārdus viņš izrunā, mazliet stostīdamies, – dzīvē viņš nedaudz stostās, - bet pēc tam viņa runa izlīdzinās, un jau no pirmajiem vārdiem kļūst skaidrs, ka uz skatuves viņš ir pirmklasīgs. Viņa intonāciju, grimašu un kustību daudzveidība ir neizsmeļama. Viņa smaids viegli spēj aizraut.*) Kunga trupas aktieri, jūsu visuzticamākie un vispadevīgākie kalpi, man uzticēja pateikties jums par nedzirdēto godu, ko jūs esat mums parādījis, apmeklējot mūsu teātri... Un tā, sir... es jums neko nevaru pateikt.

Zālē uzspurdz un noklust viegli smieklī.

Mūza, ak, mūza, tu Tālija mana,
 Katru vakaru – lamās vai pels,
 Palē-Rojālā kad pulksteņi zvana...
 Parūku lieku kā Sganarels.
 Katram pēc činas es klanos un liecos,
 Tādēļ, ka maksā man trīsdesmit sū! –
 Jāpanāk man, lai Parīze smietos,
 (*pauze*)
 Kaut arī nākas par ākstu kļūt.

Zāli pāršalc smieklī.

Aicinu šodien es komisko mūzu
 Līdzās man rampas ugunīs stāt,
 Iedvesmu savu vēl palīgā lūdzu
 Francijas sauli man smīdināt...

Zālē atskan aplausi.

Butons: Ir gan galviņa! Izdomājis sauli.
Šarlatāns (*skaudīgi*): Kad viņš to sacerēja?
Butons (*augstprātīgi*): Nekad. Tas ir ekspromts.
Šarlatāns: Vai tas var būt?
Butons: Tu tā nevarētu.
Moljērs (*strauji maina intonāciju*):
 Mūsu dēļ jānes tev smagais valdnieka kronis.
 Es vien komediants, bet tu – karalis.
 Es slavens ar to, ka šis laiks ir tavs tronis,
 Diženais!...

(Skaļāk.) Francijas!!!

(Kliedz.) Ludviķi!!!

(Met gaisā cepuri.)

Zālē sākas kaut kas neiedomājams. Kliedzienu: „Lai dzīvo karalis!” Sveču liesmas noplok. Butons un Šarlatāns māj ar cepurēm, kliedz, bet viņu vārdi nav dzirdami; troksnim cauri skan laužīti gvardes tauru signāli. Noņēmis cepuri, Lagranžs nekustīgi stāv pie savas uguns. Ovācijas beidzas, un iestājas klusums.

Luija balss *(no pustumsas):* Es jums pateicos, de Moljēra kungs!

Moljērs: Jūsu vispadevīgākie kalpi lūdz jūs noskatīties vēl vienu smieklīgu intermēdiju, ja vien mēs neesam jums apnikuši.

Luija balss: Ar lielāko prieku, de Moljēra kungs!

Moljērs *(kliedz):* Priekškaru!

Galvenais priekškaris aizsedz skatītāju zāli, un tajā pašā brīdī aiz priekškara sāk skanēt mūzika. Butons aizver arī to priekškaru, kas no mums atdala skatuvi, un mūzika pazūd. Šarlatāna seja nozūd.

Moljērs *(parādoties ģērbtuvē, murmina):* Nelietis!... Es viņu nogalināšu un nokaušu!

Butons: Kuru viņš grib nokaut savā triumfa brīdī?

Moljērs *(saķer Butonu pie rīkles):* Tevi!

Butons *(kliedz):* Mani žņaudz nost karaļa izrādē!

Lagranžs pie uguns sakustas, bet atkal sastingst. Uz kliedzienu ieskrien Madlēna un Rivāla, kura ir gandrīz pilnīgi kaila, - viņa pārgērbjas. Abas aktrises satver Moljēru aiz biksēm, atraujot no Butona, Moljērs viņām sper ar kājām. Beidzot Moljēru atrauj kopā ar gabalu no Butona svārkiem. Viņiem izdodas Moljēru nogāzt krēslā.

Madlēna: Jūs esat jucis! Zālē var dzirdēt.

Moljērs: Laidiet!

Rivāla: Moljēra kungs! (*Aizspiež Moljēram muti.*)

Pa durvīm ieskatās satriektais Šarlatāns.

Butons (*skatoties spogulī, tausta saplēstos svārkus*): Lieliski nodarīts un veikli arī. (*Moljēram.*) Kas noticis?

Moljērs: Tas nelietis... Es nesaprotu, kāpēc es turu sev līdzās tādu mocītāju? Četrdesmit reizes esam spēlējuši, viss bija kārtībā, bet karaļa klātbūtnē lustrā apgāžas svece, un vasks pil uz parketa.

Butons: Meistar, jūs pats tur taisījāt smieklīgus numurus un ar zobenu apgāzāt svecīti.

Moljērs: Melo, slaists!

Lagranžs nolaiž galvu uz rokām un klusi raud.

Rivāla: Viņam ir taisnība. Jūs aizķērāt sveci ar zobenu.

Moljērs: Zāle smejas. Karalis ir pārsteigts...

Butons: Karalis ir vislabāk audzinātais cilvēks Francijā, un viņš nepamanīja nekādu sveci.

Moljērs: Tātad es to apgāzu? Hm... Tādā gadījumā, kāpēc tad es kļiedzu uz tevi?

Butons: Man grūti spriest, kungs.

Moljērs: Liekas, ka es saplēsu tavus svārkus.

Butons drudžaini smejas.

Rivāla: Ak Dievs, pēc kā es izskatos! (*Paķer svārkus un aizlido, aizsedzoties ar tiem.*)

De Kruazī (*parādoties ar lukturi priekškara spraugā*): Bežāras kundze, uznāciens, uznāciens, uznāciens... (*Pazūd.*)

Madlēna: Skrienu! (*Aizskrien.*)

Moljērs (*Butonam*): Ņem šos svārkus.

Butons: Pateicos jums. (*Novelk svārkus un bikses, ātri uzvelk vienas no Moljēra biksēm ar mežģīnēm.*)

Moljērs: Ē... ē... ē... Kāpēc tad bikses?

Butons: Meistar, piekrītiē pats, ka tas būtu bezgaumības kalngals – vilkt tik lieliskus svārkus kopā ar šīm riebīgajām biksēm. Lūdzu, paskatieties: šīs bikses taču ir kauna lieta. (*Uzvelk arī svārkus.*) Meistar, es atradu kabatā divas nenozīmīgas vērtības sudraba monētas. Kā pavēlēsit ar tām rīkoties?

Moljērs: Tiešām. Man liekas, ka vislabāk būtu tās nodot muzejā, krāpniek. (*Pielabo grimu.*)

Butons: Man arī. Es nodošu. (*Paslēpj naudu.*) Nu, es iešu noņemt svecēm daktis. (*Apbruņojas ar sveču knaiblēm.*)

Moljērs: Es palūgšu no skatuves nebolīt acis uz karali.

Butons: Kam jūs to sakāt, meistar? Es arī esmu labi audzināts, jo pēc izcelsmes esmu francūzis.

Moljērs: Pēc izcelsmes tu esi francūzis, bet pēc profesijas – nejēga.

Butons: Jūs pēc profesijas esat izcils aktieris, bet pēc rakstura – rupekļis. (*Nozūd.*)

Moljērs: Es laikam būšu kaut kādi sagrēkojies, tāpēc Tas Kungs man viņu Limožā uzsūtīja.

Šarlatāns: Direktora kungs! Direktora kungs!

Moljērs: Ak jā, vēl jūs. Nu ko, kungs. Tas ir... piedodiet manu atklātību – tas ir otrās šķiras triks. Bet partera publikai patiks. Es vienu nedēļu palaidīšu jūs starpbrīdī. Un tomēr, kā jūs to darāt?

Šarlatāns: Noslēpums, direktora kungs.

Moljērs: Nu, es uzzināšu. Nospēlējiet dažus akordus, tikai klusiņām.

Noslēpumaini smaidot, Šarlatāns pieiet pie klavesīna, apsēžas uz taburetes zināmā attālumā no klavesīna, izdara gaisā kustības, it kā spēlētu, un taustiņi klavesīnā nospiežas, klavesīns liegi spēlē.

Velns! (Metas pie klavesīna, cenšoties saķert neredzamus pavedienus.)

Šarlatāns noslēpumaini smaida.

Nu, labi! Saņemiet avansu. Kaut kur ir atspere, vai ne?

Šarlatāns: Vai klavesīns pa nakti paliek teātrī?

Moljērs: Nu, protams. Jūs taču nestiepsit to uz mājām.

Šarlatāns paklanās un aiziet.

De Kruazī (*ieskatās, ar lukturi un grāmatu*): De Moljēra kungs!
(*Pazūd.*)

Moljērs: Jā. (*Pazūd, un tūdaļ pēc viņa aiziešanas atskan smiekli.*)

Tiek atbīdīta portjera, kas ved uz ģērbtuvī ar zaļo lukturi, un parādās Armanda. Viņas sejas vaibsti ir skaisti un atgādina Madlēnu. Viņai ir septiņpadsmit gadu. Viņa vēlas aizslīdēt garām Lagranžam.

Lagranžs: Stāt!

Armanda: Ak, tas esat jūs, mīļais Reģistr! Kāpēc jūs esat šeit noslēpies kā pele? Bet es skatījos uz karali. Taču es steidzos.

Lagranžs: Paspēsīt. Viņš ir uz skatuves. Kāpēc jūs mani saucat par Reģistru? Varbūt man šī iesauka nepatīk.

Armanda: Mīļais Lagranža kungs! Visa trupa ļoti ciena jūs un jūsu hroniku. Bet, ja vēlaties, es jūs vairs tā nesaukšu.

Lagranžs: Es jūs gaidu.

Armanda: Kāpēc?

Lagranžs: Šodien ir septiņpadsmitais datums, un, lūk, es esmu ievilcis reģistrā melnu krustiņu.

Armanda: Vai tad kaut kas ir noticis vai arī trupā kāds ir nomiris?

Lagranžs: Esmu atzīmējis nelabu, melnu vakaru. Atsākieties no viņa.

Armanda: De Lagranža kungs, kurš jums ir devis tiesības jaukties manās darīšanās?

Lagranžs: Ļaunas mēles. Es jūs lūdzu, neprecieties ar viņu!

Armanda: Ak, jūs esat manī iemīlējies?

Aiz priekškara dobji dzirdama mūzika.

Lagranžs: Nē. Jūs man nepatīkat.

Armanda: Laidiet garām, kungs.

Lagranžs: Nē. Jums nav tiesību ar viņu precēties. Jūs esat tik jauna! Es apelēju pie jūsu labākajām jūtām!

Armanda: Goda vārds, visiem trupā ir aptumšojies prāts. Kāda jums tur daļa?

Lagranžs: Nevaru teikt, bet tas ir liels grēks.

Armanda: Ā, baumas par māsu? Esmu dzirdējusi. Muļķības! Un, ja arī viņiem ir bijis romāns, kas man par daļu! *(Cenšas atstumt Lagranžu un tikt viņam garām.)*

Lagranžs: Stāt! Atsākieties no viņa. Nē? Tādā gadījumā es jūs noduršu! *(Izvelk zobenu.)*

Armanda: Jūs esat vājprātīgs! Es...

Lagranžs: Kas jūs dzen nelaimē? Jūs taču viņu nemīlat. Jūs esat jauna meitene, bet viņš...

Armanda: Nē, es mīlu.

Lagranžs: Atsākieties.

Armanda: Reģistr, es nevaru. Mums ar viņu ir sakars, un... (*Čukst Lagranžam ausī.*)

Lagranžs (*ieliek zobenu makstī*): Ejiet, es jūs vairs neaizturu.

Armanda (*paejot garām*): Jūs esat varmāka. Jūs būsit man pretīgs par to, ka man draudējāt.

Lagranžs (*uztraucies*): Piedodiet, es gribēju jūs glābt. Piedodiet. (*Ietinas apmetnī un, paņēmis savu lukturi, aiziet.*)

Armanda (*Moljēra ģērbtuvē*): Briesmīgi, briesmīgi...

Moljērs (*parādīdamies*): Ā!...

Armanda: Meistar, visa pasaule ir sazvērējusies pret mani!

Moljērs (*apskauj viņu, un tajā pašā mirklī parādās Butons*): Ai, velns parāvis! (*Butonam.*) Zini ko: ej, pārbaudi parterā svecēs.

Butons: Es tieši no turienes nāku.

Moljērs: Tad, lūk, ko: aizej pie bufetnieces un atnes man karafi vīna.

Butons: Es jau atnesu. Re, kur tā ir.

Moljērs (*klusu*): Tad, lūk, ko: vienkārši lasies prom no šejienes – pie visiem velniem.

Butons: Ar to arī vajadzēja sākt. (*Iet.*) Ē-he-he... (*No durvīm.*) Meistar, sakiet, lūdzu, cik jums ir gadu?

Moljērs: Ko tas nozīmē?

Butons: Gvardes jātnieki jautāja.

Moljērs: Lasies prom!

Butons aiziet.

(*Ar atslēgu aizslēdzot aiz viņa durvis.*) Skūpsti mani.

Armanda (*apķeras viņam ap kaklu*): Ir nu gan deguns. Klāt nemaz nevar tikt.

Moljērs noņem degunu un parūku, skūpsta Armandu.

(Čukst viņam.) Vai zini, es... *(Čukst viņam kaut ko ausī.)*

Moljērs: Manu meitenīt... *(Domā.)* Tagad tas nav briesmīgi. Es esmu izlēmis. *(Pieved viņu pie krucifiksa.)* Zvēri, ka mīli mani.

Armanda: Mīlu, mīlu, mīlu...

Moljērs: Vai tu mani nemāni? Redzi, man jau ir parādījušās krunkas, es sāku sirmot. Man visapkārt ir ienaidnieki, un negods mani nogalinās...

Armanda: Nē, nē! Tas nav iespējams!...

Moljērs: Es gribu dzīvot vēl vienu mūžu! Kopā ar tevi! Bet neuztraucies, es par to samaksāšu, es samaksāšu! Es tevi radīšu! Tu kļūsi par pirmo, tu būsi diža aktrise! Tas ir mans sapnis, un tātad tā arī būs. Bet atceries: ja tu neturēsi zvērestu, tu man atņemsi visu.

Armanda: Es neredzu tavā sejā krunkas. Tu esi tik drosmīgs un tik dižs, ka tev nemaz nevar būt krunku. Tu esi Žans...

Moljērs: Es esmu Batists...

Armanda: Tu esi Moljērs! *(Skūpst viņu.)*

Moljērs *(smejas, tad svinīgi saka):* Rīt mēs ar tevi salaulāsimies. Tiesa, man tādēļ daudz ko nāksies pārciest...

Tālumā atskan dobji aplausi. Pie durvīm klauvē.

Ak, kas tā ir par dzīvi!

Klauvējieni atkārtojas.

Mēs šodien nevarēsim satikties mājās pie Madlēnas. Tāpēc darīsim tā: kad teātrī nodzisīs gaismas, atnāc pie sānu durvīm dārzā un gaidi mani, es tevi atvedīšu uz šejieni. Mēness nespīd.

Klauvējieni pārvēršas par dārdoņu.

Butons (*auro aiz durvīm*): Meistar... Meistar...

Moljērs atver durvis, un ienāk Butons, Lagranžs un Vienacis Melno Musketieru biedrības tērpā un ar slīpu melnu apsēju uz sejas.

Vienacis: De Moljēra kungs?

Moljērs: Jūsu padevīgais kalps.

Vienacis: Karalis man pavēlēja pasniegt jums viņa samaksu par vietu teātrī – trīsdesmit sū. (*Pasniedz monētas uz spilvena.*)

Moljērs skūpst monētas.

Bet, ņemot vērā to, ka jūs karaļa dēļ sniedzāt piedevas, viņš man pavēlēja jums nodot arī piemaksu pie biļetes par to dzejoli, ko jūs sacerējāt un nolasījāt karalim, - šeit ir pieci tūkstoši livru. (*Pasniedz maisiņu.*)

Moljērs: Ak, karalis! (*Lagranžam.*) Piecsimt livru man, bet pārējo sadali vienādās daļās teātra aktieriem un izdali visiem uz rokas.

Lagranžs: Pateicos jums aktieru vārdā. (*Paņem maisiņu un aiziet.*)

Tālumā atskan uzvarošs gvardes maršs.

Moljērs: Piedodiet, kungs, karalis aizbrauc. (*Aizskrien.*)

Vienacis (*Armandai*): Kundze, es esmu ļoti laimīgs par to, ka gadījums... khm... khm... devis man iespēju... Melno Musketieru biedrības kapteinis d'Orsiņjī.

Armanda (*pakniksējot*): Armanda Bežāra. Vai jūs esat slavenais paukotājs, kurš var nodurt katru?

Vienacis: Khm... khm... Kundze, jūs, bez šaubām, spēlējat šajā trupā?

Butons: Sākas. Ak, mans vieglprātīgais meistars.

Vienacis (*ar izbrīnu skatoties un mežģinēm pie Butona biksēm*): Vai jūs man ko teicāt, ļoti godājamais?

Butons: Nē, kungs.

Vienacis: Tātad jums ir paradums sarunāties pašam ar sevi?

Butons: Tieši tā, kungs. Zināt, kādu laiku es runāju miegā.

Vienacis: Ko jūs sakāt?

Butons: Nudien. Un iedomājieties, kāds kuriozs...

Vienacis: Velns, kas tas ir! Lūdzieties... (*Armandai.*) Kundze, jūsu seja...

Butons (*iejaucoties*): ... mežonīgi kliezdu miegā. Mani ārstēja astoņi labākie Limožas ārsti...

Vienacis: Un, cerams, ka viņi jums palīdzēja?

Butons: Nē, kungs. Trijās dienās viņi man astoņas reizes nolaida asinis, pēc tam es saslimu un paliku nekustīgi guļam, ik brīdi gaidot savu pēdējo stundiņu.

Vienacis (*garlaikoti*): Jūs esat savādnieks, mīļais. Lūdzieties. (*Armandai.*) Es sev glaimoju, kundze... Kas tas tāds?

Armanda: Ak, kungs, tas ir sveču nodzēsējs – Žans Žaks Butons.

Vienacis (*pārmetoši*): Dārgais, kādā citā reizē es ar baudu noklausīšos stāstu par to, kā jūs miegā kliezāt.

Ienāk Moljērs.

Man ir tas gods atvadīties. Skrienu panākt karali. Moljēr. Visu to labāko.

Vienacis aiziet.

Armanda: Uz redzēšanos, meistar.

Moljērs (*viņu pavadot*): Mēness nespīd, es gaidīšu. (*Butonam.*) Paaicini pie manis Madlēnu Bežāras kundzi. Izdzēs ugunis. Dodies mājās.

Butons aiziet. Moljērs pārģērbjas. Ienāk Madlēna, viņa ir atgrimējusies.

Madlēn, ir kāda ļoti svarīga lieta.

Madlēna pieliek roku pie sirds, apsēžas.

Es gribu precēties.

Madlēna (*nedzīvā balsī*): Ar ko?

Moljērs: Ar tavu māsu.

Madlēna: Lūdzu, saki, ka tu joko.

Moljērs: Pasarg' Dievs.

Teātrī sāk dzist gaismas.

Madlēna: Bet es?

Moljērs: Nu, ko, Madlēn, mūs saista visciešākā draudzība, tu esi uzticams draugs, bet starp mums taču sen vairs nav mīlestības.

Madlēna: Tu atceries, kā pirms divdesmit gadiem tu sēdēji cietumā. Kurš tev nesa ēdienu?

Moljērs: Tu.

Madlēna: Un kurš rūpējās par tevi visus šos divdesmit gadus?

Moljērs: Tu, tu.

Madlēna: Neviens nedzīs laukā suni, kas visu mūžu sargājis māju. Bet tu, Moljēr, vari izdzīt. Tu esi briesmīgs cilvēks, Moljēr, man no tevis bail.

Moljērs: Nemoki mani. Mani ir pārņēmusi kaislība.

Madlēna (*pēkšņi no metas ceļos, pierāpo pie Moljēra*): Ko? Tu tomēr... pārdomā, Moljēr. Izliksimies, it kā šīs sarunas nebūtu bijis. Ko? Iesim mājās, tu aizdedzināsi sveces, es atnākšu pie tevis... Tu palasīsi man „Tartifa” trešo cēlienu. Ko? (*Pieglaimojoties.*) Man liekas, ka tas ir ģeniāls darbs. Un, ja nu tev vajadzēs paprasīt kādam padomu, kam tu to prasīsi, Moljēr? Viņa taču ir jauna meitenīte... Vai zini, Žan Batist, tu esi novecojis, re, tev ir sirmi deniņi... Tev patīk siltums. Es darīšu visu, lai

tev būtu labi... Iedomājies, deg svece... Iekursim kamīnu, un viss būs lieliski. Bet ja... ja nu tu nevari... ak, es tevi pazīstu... Paskaties uz Rivālu... Vai tad viņa ir neglīta? Kas par augumu!... Ko? Es pat ne vārdiņa nebildīšu...

Moljērs: Atjēdzies. Ko tu runā? Kādu lomu tu uzņemies? (*Grūtsirdīgi slauka sviedrūs.*)

Madlēna (*pieceļoties, zaudējot savaldīšanos*): Vienalga, ar ko, tikai ne ar Armandu! Lai nolādēta tā diena, kad es viņu atvedu uz Parīzi!

Moljērs: Klusāk, Madlēn, klusāk, es tevi lūdzu. (*Čukstus.*) Man ir jāprecas ar viņu... Par vēlu. Man ir jāprecas. Tu saproti?

Madlēna: Ak, tad tā. Mans Dievs, Dievs! (*Pauze.*) Es vairāk necīnos, man nav spēka. Es tevi atlaižu. (*Pauze.*) Moljēr, man tevis žēl.

Moljērs: Vai tu nelieksi man savu draudzību?

Madlēna: Nenāc man klāt, es tevi lūdzu! (*Pauze.*) Nu, tad tā – es aizeju no trupas.

Moljērs: Tu atriebies?

Madlēna: Dievs ir mans liecinieks, nē. Šodien bija mana pēdējā izrāde. Es esmu nogurusi... (*Smaida.*) Es iešu uz baznīcu.

Moljērs: Tu esi nepielūdzama. Teātris maksās tev pensiju, tu to esi nopelnījusi.

Madlēna: Jā...

Moljērs: Es ticu, ka tad, kad tavas bēdas aprims, tu atkal dāvāsi man savu labvēlību un tiksies ar mani.

Madlēna: Nē.

Moljērs: Vai tu netiksies arī ar Armandu?

Madlēna: Ar Armandu es tikšos. Armanda nedrīkst neko zināt. Sapрати? Neko.

Moljērs: Jā...

Visur ir nodzisušas ugunis.

(Aizdedzina lukturi.) Ir vēls, iesim, es pavadišu tevi līdz mājām.

Madlēna: Nē, pateicos, nevajag. Atļauj man dažas minūtes pasēdēt te...

Moljērs: Bet tu...

Madlēna: Es drīz iešu, neuztraucies. Ej.

Moljērs *(ietinas apmetnī):* Ardievu. *(Aiziet.)*

Madlēna sēž pie lampiņas, domā, murmina pie sevis. Cauri priekškaram parādās luktura gaisma, nāk Lagranžs.

Lagranžs *(svarīgā balsī):* Kurš ir palicis teātrī pēc izrādes beigām?

Kas šeit ir? Vai tā esat jūs, Bežāras kundze? Tas ir noticis, ja? Es zinu.

Madlēna: Es domāju, Reģistr.

Pauze.

Lagranžs: Un jums nepietika spēka viņam atzīties?

Madlēna: Par vēlu. Tagad vairs nedrīkst teikt. Labāk lai esmu nelaimīga es viena, nekā trīs. *(Pauze.)* Varlē, jūs esat bruņinieks, un jums vienīgajam es esmu uzticējusi noslēpumu.

Lagranžs: Bežāras kundze, es lepojos ar jūsu uzticību. Es centos viņu apturēt, bet man tas neizdevās. Neviens nekad neuzzinās. Iesim, es jūs pavadišu.

Madlēna: Nē, pateicos, es gribu padomāt vienatnē. *(Pieceļas.)* Varlē *(smaida)*, es šodien pametu skatuvi. Ardievu. *(Iet.)*

Lagranžs: Un tomēr es pavadišu?

Madlēna: Nē. Turpiniet savu apgaitu. *(Pazūd.)*

Lagranžs *(pieiet pie tās vietas, kur sēdēja sākumā, uzliek uz galda lukturi, viņu apspīd zaļa gaisma, viņš atver grāmatas, runā un raksta):* „Septiņpadsmitais februāris. Bija karaliskā izrāde. Zīmēju liliju kā goda

zīmi. Pēc izrādes es tumsā pārsteidzu Madlēnu Bežāras kundzi, viņa cieta. Viņa pameta skatuvi...” (*Noliek spalvu.*) Iemesls? Teātrī ir šausmīgs notikums: Žans Batists Poklēns de Moljērs, nezinot, ka Armanda nav Madlēnas Bežāras kundzes māsa, bet gan meita, ir viņu apprecējis... To rakstīt nedrīkst, bet par šausmu zīmi es ievelku melnu krustu. Un neviens pēcnācējs nekad neuzminēs. Septiņpadsmitais ir beidzies. (*Paņem lukturi un aiziet kā tumšais bruņinieks.*)

Kādu laiku valda tumsa un klusums, pēc tam klavesīna šķirbās parādās gaisma, slēdzenēs ir dzirdama muzikāla šķinda. Vāks paceļas, un, zaglīgi skatoties apkārt, no klavesīna izlien Muarons. Tas ir piecpadsmitgadīgs puisēlis ar neparasti skaistu, samaitātu un izmocītu seju. Noskrandis, netīrs.

Muarons: Aizgāja. Aizgāja. Kaut jūs velni būtu parāvuši, sātani tādi, velni... (*Gaužas.*) Es, nelaimīgais zēns, netīrs... divas dienas neesmu gulējis... Es nekad neguļu... (*Iešņukstas, noliek lukturi, nokrīt, aizmieg.*)

Pauze. Tad notrīs luktura gaisma, un Moljērs zaglīgi ved Armandu. Viņa ir melnā apmetnī. Armanda iespiežas. Muarons nekavējoties pamostas, viņa sejā ir šausmas, viņš trīc.

Moljērs (*draudīgi*): Atzīsties, kas tu tāds esi?

Muarons: Direktora kungs, nenogaliniet mani, es neesmu zaglis, es esmu Zaharija, nelaimīgais Muarons...

Moljērs (*sāk smieties*): Sapratu! Ak, nolāpītais šarlatāns!...

Priekšskars.

OTRAIS CĒLIENS

Karaļa pieņemamā istaba. Visur ir redzamas ugunis. Baltas kāpnes, kas ved nezin uz kurieni. Pie kāršu galda marķīzs de Lesaks ar Luiju spēlē kārtis. De Lesaka spēlei seko neparasti grezni ģērbtu galminieku pūlis. Lesaka priekšā ir kaudze zelta, zelta monētas mētājas arī uz paklāja. De Lesakam no sejas tek sviedri. Sēž tikai Luijs, visi pārējie stāv. Visiem ir noņemtas cepures. Luijam mugurā ir baltā musketiera kostīms, galvā braši izlocīta cepure ar spalvu, pie krūtīm ordeņa krusts, zelta pieši, zobens. Aiz krēsla stāv Vienacis, vada karaļa spēli. Turpat, nenovēršot acis no Luija, nekustīgi stāv Musketieris ar musketi.

De Lesaks: Trīs kalpi, trīs karaļi.

Luijs: Re, kā.

Vienacis (*pēkšņi*): Piedodiet, sir. Iezīmētas kārtis, lūdzieties!

Galminieki sastingst. Pauze.

Luijs: Jūs nācāt pie manis spēlēt ar iezīmētām kārtīm?

De Lesaks: Tieši tā, jūsu majestāte. Manas muižas panīkums...

Luijs (*Vienacim*): Sakiet, marķīz, kā man pēc kāršu spēles likumiem būtu jārikojas šādā dīvainā gadījumā?

Vienacis: Sir, pirmkārt, jums jāiesit viņam ar svečturi pa fizionomiju...

Luijs: Cik nepatīkams likums! (*Ķeroties pie svečtura.*) Šis svečturis sver kādas piecpadsmit mārciņas... Es domāju, ka vajadzētu likt vieglākus.

Vienacis: Atļaujiet man.

Luijs: Nē, nepūlieties. Bet, otrkārt, jūs sakāt...

Galminieki (*korī, nespējot savaldīties*): Nolamāt viņu, kā suni.

Luijs: Ā, lieliski. Esiet tik laipni, aizsūtiet pēc viņa, kur viņš ir?

Galminieki metas uz dažādām pusēm. Balsis: „Kurpnieku! Karalis sauc Taisnīgo kurpnieku!”

(De Lesakam.) Bet sakiet, kā to dara?

De Lesaks: Ar nagu, jūsu majestāte. Piemēram, uz dāmām es iezīmēju nullītes.

Luijs *(ziņkārīgi)*: Un uz kalpiem?

De Lesaks: Slīpus krustiņus, sir.

Luijs: Ārkārtīgi interesanti. Un kā uz šīm nodarbēm skatās likums?

De Lesaks *(padomājis)*: Noliedzoši, jūsu majestāte.

Luijs *(līdzjūtīgi)*: Un kas jums par to var būt?

De Lesaks *(padomājis)*: Var iesēdināt cietumā.

Taisnīgais kurpnieks *(ar troksni ienāk)*: Es nāku, skrienu, lidoju, es esmu klāt. Te es esmu. Jūsu majestāte, sveicināti. Dižais monarh, kas ir noticis? Kuru vajag nolamāt?

Luijs: Taisnīgais kurpniek, re, marķīzs apsēdās ar mani spēlēt ar iezīmētām kārtīm.

Taisnīgais kurpnieks *(nospiests, de Lesakam)*: Ko... Ko tu?... Ko tu... Vai tu esi jucis?... Spēlējot trejlapiņās, par to tirgū gāž pa purnu. Vai es viņu labi apstrādāju, valdniek?

Luijs: Paldies.

Taisnīgais kurpnieks: Es paņēmu ābolīti?

Luijs: Lūdzu, ņem. Marķīz de Lesak, paņemiet savu vinnestu.

De Lesaks piestūķē kabatas ar zeltu.

Taisnīgais kurpnieks *(satraukts)*: Jūsu majestāte, kā tad tā... Vai jūs smejaties?!

Luijs *(telpā)*: Hercog, ja jūs tas neapgrūtina, iesēdiniet marķīzu de Lesaku uz vienu mēnesi cietumā. Iedodiet viņam līdzīgu svečīti un kāršu

kavu – lai zīmē uz tās krustiņus un nullītes. Pēc tam aizsūtiet viņu uz muižu – kopā ar naudu. (*De Lesakam.*) Savediet kārtībā savu īpašumu. Un vēl – nesēdieties vairs spēlēt kārtis, man ir priekšnojauta, ka nākamajā reizē jums nepaveiksies.

De Lesaks: O, sir...

Balss: „Sardze!” De Lesaku aizved.

Taisnīgais kurpnieks: Lido ārā no pils.

Vienacis: N-nelietis!

Kambarsulaiņi sāk rosīties, un Luija priekšā, kā no zemes izaudzis, parādās galds ar vienu galda piederumu komplektu.

Šarons (*parādās pie kamīna*): Jūsu majestāte, atļaujiet jums stādīt priekšā ceļojošo sludinātāju Bērtuļa tēvu.

Luijs (*sākot ēst*): Es mīlu visus savus pavalstniekus, tai skaitā arī ceļojošos. Stādiet man viņu priekšā, arhibīskap.

Aiz durvīm ir dzirdama savāda dziedāšana. Durvis atveras, un parādās Bērtuļa tēvs. Pirmkārt, viņš ir basām kājām, otrkārt, izspūris, ap vidu apsieta virve, acis neprātīgas.

Bērtulis (*pieņemot dzied*): Mēs esam plānprātiņi iekš Kristus.

Visi ir izbrīnīti, izņemot Luiju.

Brālis Uzticība – skābu fizionomiju ar garu degunu, tumšos svārkos – atdalās no galminieku pūļa un piezogas pie Šarona.

Vienacis (*skatoties uz Bērtuli, klusām*): Drausmīgs puisietis, lūdzieties.

Bērtulis: Augsti slavētais pasaules ķeizar. Es esmu atnācis pie tevis, lai pavēstītu, ka tavā valstī ir parādījies antikrists.

Galminieku sejās redzams apstulbums.

Šis bezdievis, indīgais tārps, kas grauž tava troņa pamatus, nes Žana Batista Moljēra vārdu. Sadedzini viņu uz laukuma kopā ar viņa nešķīsto sacerējumu „Tartifs”. To pieprasa visi baznīcas uzticamie dēli.

Pie vārda „pieprasa” Brālis Uzticība saķer galvu. Šarons pārvēršas sejā.

Luijs: Pieprasa? Kam tad viņi pieprasa?

Bērtulis: Tev, valdniek.

Luijs: Man? Arhibīskap, man te kaut ko pieprasa.

Šarons: Piedodiet, valdniek. Viņš acīmredzot šodien ir sajucis prātā. Es nezināju. Tā ir mana vaina.

Luijs (telpā): Hercog, ja jūs tas neapgrūtina, iesēdiniet Bērtuļa tēvu uz trim mēnešiem cietumā.

Bērtulis (k dziedz): Es ciešu antikrista dēļ!

Kustība – un Bērtuļa tēvs pazūd tā, it kā viņa nemaz nebūtu bijis. Luijs ēd.

Luijs: Arhibīskap, panāciet šurp. Es gribu ar jums parunāt intīmi.

Viss galminieku pūlis atkāpjas uz kāpņu pusi. Musketieris atkāpjas, un Luijs paliek divatā ar Šaronu.

Vai viņš ir vājprātīgs?

Šarons (stingri): Jā, valdniek, viņš ir vājprātīgs, bet viņam ir īstena Dieva kalpa sirds.

Luijs: Arhibīskap, vai jūs uzskatāt, ka šis Moljērs ir bīstams?

Šarons (*stingri*): Valdniek, tas ir sātans.

Luijs: Hm. Tad jūs piekrītat Bērtulim?

Šarons: Jā, valdniek, piekrītu. Sir, uzklausiet mani. Jūsu neapēnotā un triumfālā valdīšana nav aptumšota un nekas to neaptumšos, kamēr vien jūs mīlēsiet...

Luijs: Kuru?

Šarons: Dievu.

Luijs (*noņemot cepuri*): Es Viņu mīlu.

Šarons (*paceļot roku*): Viņš ir tur, jūs esat uz zemes, un neviena cita vairāk nav.

Luijs: Jā.

Šarons: Valdniek, tavai varenībai nav un nekad nebūs robežu, kamēr vien reliģijas gaisma līs pār tavu valsti.

Luijs: Es mīlu reliģiju.

Šarons: Tādā gadījumā, valdniek, es līdzi ar svētlaimīgo Bērtuli tevi lūdzu – iestājies par to.

Luijs: Vai jūs domājat, ka viņš ir apvainojis reliģiju?

Šarons: Jā, valdniek.

Luijs: Nekaunīgais aktieris ir talantīgs. Labi, arhibīskap, es iestāšos... Bet... (*pazeminot balsi*) es pamēģināšu viņu izlabot, viņš var kalpot manas valdīšanas slavai. Bet, ja viņš pastrādās vēl kādu nekaunību, es viņu sodīšu. (*Pauze.*) Tas jūsu svētlaimīgais – viņš mīl karali?

Šarons: Jā, valdniek.

Luijs: Arhibīskap, izlaidiet mūku pēc trim dienām, bet iemāciet viņam, ka, sarunājoties ar Francijas karali, nedrīkst izrunāt vārdu „pieprasa”.

Šarons: Lai Dievs tevi svētī, valdniek, un lai viņš paceļ savu tiesājošo roku pār bezdievi.

Balss: „Jūsu majestātes kalps de Moljēra kungs”.

Luijs: Lai ienāk.

Moljērs (*ienāk, no tālienes klanās Luijam, tuvojas, vislielākās galminieku uzmanības pavadīts. Viņš ir ļoti novecojis, seja ir slimīga, pelēka*): Sir!

Luijs: De Moljēra kungs, es vakariņoju, vai jums nekas nav pretī?

Moljērs: Ak, sir!

Luijs: Vai jūs man pievienosities? (*Telpā.*) Krēslu, galda piederumus.

Moljērs (*nobālot*): Jūsu majestāte, es nevaru pieņemt šādu godu. Atvainojiet.

Parādās krēsls, un Moljērs apsēžas uz tā maliņas.

Luijs: Kāda ir jūsu attieksme pret cāli?

Moljērs: Mans mīļākais ēdiens, valdniek. (*Lūdzoši.*) Atļaujiet piecerties.

Luijs: Ēdiet. Kā klājas manam krustdēlam?

Moljērs: Man par lielām bēdām, bērns nomira, valdniek.

Luijs: Kā, arī otrs?

Moljērs: Mani bērni nedzīvo, valdniek.

Luijs: Nevajag zaudēt dūšu.

Moljērs: Jūsu majestāte, Francijā nav bijis gadījuma, lai kāds ar jums vakariņotu. Es uztraucos.

Luijs: De Moljēra kungs, Francija sēž krēslā jūsu acu priekšā. Viņa ēd cāli un neuztraucas.

Moljērs: Ak, sir, visā pasaulē tikai jūs mākat tā pateikt.

Luijs: Sakiet, ko tuvākajā laikā karalim dāvās jūsu talantīgā spalva?

Moljērs: Valdniek... to, kas var... kalpot... (*Satraucas.*)

Luijs: Jūs asi rakstāt. Taču jums jāzina, ka ir tēmas, kuras jāskar uzmanīgi. Bet atzīstiet, savā „Tartifā” jūs bijāt neuzmanīgs. Garīgās personas vajag cienīt. Es ceru, ka mans rakstnieks nevar būt bezdievis?

Moljērs (*izbijies*): Apžēlojieties... jūsu majestāte...

Luijs: Cieši ticot tam, ka turpmāk jūsu daiļrade ievirzīsies pareizajās sliedēs, es jums atļauju spēlēt jūsu lugu „Tartifs” Palē-Rojālā.

Moljērs (*dīvainā noskaņojumā*): Es tevi mīlu, karali! (*Uztraucies.*) Kur ir arhibīskaps de Šarons? Vai jūs dzirdat? Vai jūs dzirdat?

Luijs pieceļas. Balss: „Karaļa vakariņas ir beigušās!”

Luijs (*Moljēram*): Šodien jūs klāsit man gultu.

Moljērs paķer no galda divus svečturus un iet pa priekšu. Aiz viņa iet Luijs, un – it kā būtu uzpūtis vējš – viņu priekšā visi atkāpjas.

Moljērs (*monotoni kliedz*): Ceļu karalim! Ceļu karalim! (*Uzkāpis uz kāpnēm, kliedz tukšumā.*) Redziet nu, arhibīskap, jūs mani neaizskarsit! Ceļu karalim!

Augšā nodārd taures.

„Tartifs” ir atļauts! (*Pazūd ar Luiju.*)

Visi galminieki nozūd, un uz skatuves paliek tikai Šarons un Brālis Uzticība, abi melnā.

Šarons (*pie kāpnēm*): Nē. Karalis tevi neizlabos. Visvarenais Dievs, bruņo mani un ved pa pēdām bezdievim, lai es spētu viņu panākt! (*Pauze.*) Un viņš kritīs pa šīm kāpnēm! (*Pauze.*) Panāciet šurp, Brāli Uzticība.

Brālis Uzticība pieiet pie Šarona.

Brāli Uzticība, kāpēc jūs atsūtījāt vājprātīgo? Es jums noticeju, ka viņš atstās iespaidu uz valdnieku.

Brālis Uzticība: Kurš tad varēja zināt, ka viņš izrunās vārdu „pieprasa”?

Šarons: Pieprasa!

Brālis Uzticība: Pieprasa!!!

Pauze.

Šarons: Vai jūs atradāt sievieti?

Brālis Uzticība: Jā, arhibīskap, viss ir sagatavots. Viņa nosūtīja zīmīti un atvedīs viņu.

Šarons: Vai viņš brauks?

Brālis Uzticība: Ar sievieti? O, bez šaubām!

Kāpņu augšā parādās Vienacis, Šarons un Brālis Uzticība pazūd.

Vienacis (*vienatnē uzjautrinās*): Medīja melnsvārcis antikristu, noķēra... trīs mēnešus cietumā! Taisnais Dievs, lūdz...

Taisnīgais kurpnieks (*parādās no kāpņu apakšas*): Vai tas esi tu, Lūdzieties?

Vienacis: Nu, teiksim, ka es. Tu vari mani saukt vienkārši par marķīzu d’Orsiņjī. Ko tev vajag?

Taisnīgais kurpnieks: Tev zīmīte.

Vienacis: No kā?

Taisnīgais kurpnieks: Kas viņu zina, es viņu satiku parkā, bet viņa bija maskā.

Vienacis (*lasot zīmīti*): Hm... kāda ir šī sieviete?

Taisnīgais kurpnieks (*pētot zīmīti*): Es domāju, ka vieglas uzvedības.

Vienacis: Kāpēc?

Taisnīgais kurpnieks: Tāpēc, ka raksta zīmītes.

Vienacis: Muļķis.

Taisnīgais kurpnieks: Ko tu rejies?

Vienacis: Vai viņai ir labs augums?

Taisnīgais kurpnieks: Nu, to tu pats noskaidrosi.

Vienacis: Tev taisnība. *(Domīgi aiziet.)*

*Ugunis sāk dzist, un pie durvīm kā parādība parādās tumšie musketieri.
Balss kāpņu augšā, stiepti: „Karalis guļ!” Cita balss, tālumā: „Karalis
guļ!” Trešā balss pazemē, noslēpumaini: „Karalis guļ!”*

Taisnīgais kurpnieks: Aizmigšu arī es. *(Apguļas uz kāršu galda,
ietinas portjerā ar ģerboņiem tā, ka rēgojas tikai viņa briesmīgie zābaki.)*

*Pils tumsā izplūst un pazūd... un parādās Moljēra dzīvoklis. Ir diena.
Klavesīns ir atvērts. Muarons, krāšņi ģērbies, ļoti skaists divdesmit divus
gadus vecs cilvēks, liegi spēlē. Armanda krēslā klausās, nenovēršot no
viņa acis. Muarons beidz spēlēt.*

Muarons: Ko jūs, māmiņ, teiksīt par manu spēli?

Armanda: Muarona kungs, es jau jums esmu lūgusi nesaukt mani par māmiņu.

Muarons: Pirmkārt, kundze, es neesmu Muarons, bet gan de Muarona kungs. Tā, lūk! He-he. Ho-ho.

Armanda: Vai tad klavesīnā sēdēdams jūs būsīt dabūjis titulu?

Muarons: Aizmirsīsim par klavesīnu. Tas ir pārklājies ar aizmirstības putekļiem. Tas bija sen. Tagad es esmu slavens aktieris, kuram aplaudē visa Parīze. He-he. Ho-ho.

Armanda: Es jums iesaku neaizmirst, ka par to jums ir jāpateicas manam vīram. Viņš jūs izvilka no klavesīna aiz netīrās auss.

Muarons: Nevis aiz auss, bet aiz ne mazāk netīrajām kājām. Tēvs ir pieklājīga personība, nav vārdam vietas, bet greizsirdīgs kā velns un ar šausmīgu raksturu.

Armanda: Varu apsveikt savu vīru. Viņš ir adoptējis apbrīnojamu bezkauņu.

Muarons: Tiesa, es esmu bezkaunīgs, tā ir... Man ir tāds raksturs... Bet kas par aktieri! Parīzē nav līdzvērtīga aktiera. *(Pārmēru līksmojas kā cilvēks, kurš piesauc sev nelaimi.)*

Armanda: Ak, kāds nekauņa! Bet kā tad Moljērs?

Muarons: Nu, ko tur runāt... Tikai trīs vien ir: meistars un es.

Armanda: Un kurš tad ir trešais?

Muarons: Jūs, māt. Jūs, mana slavenā aktrise. Jūs. Psihe. *(Klusām sevi pavada, deklamē.)* Šeit mežu ēnās... lido Dievs...

Armanda *(neskanīgi):* Pavirzies tālāk no manis.

Muarons *(ar kreiso roku apskauj Armandu, ar labo pavada):* Tik kails un skaists... te Amors raud.

Armanda: Nes ciešanas... Ar bultu draud... *(Uztraukti.)* Kur ir Butons?

Muarons: Nebaidies, uzticamais kalps ir tirgū.

Armanda *(deklamē):* Par mīlu mēs Venērai sakām paldies. Pie sirds man, ak, mīļotais, pieglaudies.

Muarons paceļ viņas kleitas malu, skūpstā kāju.

(Nodreb, aizver acis.) Nelietis! *(Satraukti.)* Kur ir Renē?

Muarons: Vecā ir virtuvē. *(Skūpstā otru celi.)* Māt, iesim pie manis uz istabu.

Armanda: Ne par ko, zvēru pie Bezgrēcīgās Jaunavas!

Muarons: Iesim pie manis.

Armanda: Tu esi visbīstamākais cilvēks visā Parīzē. Kaut velns parautu to stundu, kad tevi atrada klavesīnā.

Muarons: Māt, iesim...

Armanda: Zvēru pie Jaunavas, nē... (*Pieceļas.*) Neiešu. (*Iet, ar Muaronu pazūd aiz durvīm.*)

Muarons ar atslēgu aizslēdz durvis.

Kāpēc, kāpēc tu aizslēdzi durvis? (*Neskanīgi.*) Tu mani pazudināsi!...

Pauze. Ienāk Butons ar dārzeņu grozu, rēgojas burkānu astes.

Butons (*ieklausās, noliek grozu uz grīdas*): Dīvaini. (*Novelk zābakus, zogās pie durvīm, klausās.*) Ak, kāds rakaris!... Bet, kungi, man te nav nekādas daļas... es neko neesmu redzējis, neko neesmu dzirdējis un neko nezinu... Debesu ķēniņ, viņš nāk! (*Pazūd, nolīcis uz grīdas grozu un zābakus.*)

Ienāk Moljērs, noliek spieķi un cepuri, nesapratnē skatās uz zābakiem.

Moljērs: Armanda!

Atslēga slēdzenē tūlīt pat pagriežas. Moljērs dodas uz durvīm. Aiz durvīm iekliedzas Armanda, troksnis, pēc tam izskrien Muarons, turot rokā savu parūku.

Muarons: Kā jūs uzdrošināties?!

Moljērs (*izskrienot viņam pakaļ*): Nelietis! (*Aizelšoties.*) Es neticu, neticu savām acīm!... (*Noslīd uz krēsla. Atslēga durvīs pagriežas.*)

Armanda (*aiz durvīm*): Žan Batist, atjēdzies!

Pa durvīm ieskatās Butons un pazūd.

Moljērs (*ar dūri draud durvīm*): Tātad tu ēdi manu maizi un par to mani iegrūdi negodā?

Muarons: Jūs uzdrošinājāties man iesist! Sargieties! (*Ķeras pie zobena roktura.*)

Moljērs: Tūlīt pat laid vaļā zobenu, riebekli!

Muarons: Es jūs izaicinu!

Moljērs: Mani? (*Pauze.*) Ārā no manas mājas!

Muarons: Jūs esat vājprātīgs, lūk tā, tēvs. Īsts Sganarels.

Moljērs: Bezgodīgais klaidonis! Es tevi pacēlu, bet es tevi arī ieogrūdīšu bezdibenī. Tu varēsi spēlēt gadatirgos. Zaharija Muaron, no šīs dienas tu vairs neesi Palē-Rojāla trupā. Ej.

Muarons: Kā, jūs padzenat mani no trupas?

Moljērs: Ej prom, adoptētais zagli.

Armanda (*aiz durvīm, izmisīgi*): Moljēr!

Muarons (*samulsis*): Tēvs, jums izlikās, mēs mēģinājām Psihi... jūs nepazīstat pats savu tekstu... Kāpēc jūs izpostāt manu dzīvi?

Moljērs: Vācies prom, vai arī es tiešām caurduršu tevi ar zobenu.

Muarons: Tā. (*Pauze.*) Augstākajā mērā interesanti uzzināt, kurš tad spēlēs Donu Žuānu? Vai tik ne Lagranžs? Ho-ho. (*Pauze.*) Bet pielūkojiet, de Moljēra kungs, ka jums nenākas nožēlot savu neprātu. (*Pauze.*) Moljēra kungs, man ir zināms jūsu noslēpums.

Moljērs sāk smieties.

Vai esat aizmirsis Madlēnu Bežāras kundzi? Ja? Viņa ir tuvu nāvei... visu laiku lūdz Dievu... Bet, starp citu, kungs, Francijā ir karalis.

Moljērs: Nicināmais meli, ko tu tur gvelz?

Muarons: Gvelz? Es tieši no šejienes iešu pie arhibīskapa.

Moljērs (*smejas*): Nu, jāsaaka paldies nodevībai. Es esmu tevi iepazīnis. Bet ņem vērā – ja līdz šim mana sirds vēl varēja atmaigt, tad pēc šiem taviem vārdiem – nekad. Ej, nožēlojamais muļķi!

Muarons (*no durvīm*): Nolādētais Sganarels!

Moljērs paķer no sienas pistoli, un Muarons pazūd.

Moljērs (*rausta durvis, pēc tam runā atslēgas caurumā*): Ielasmeita.

Armanda aiz durvīm skaļi ieraudas.

Buton!

Ienāk Butons - zeķēs.

Butons: Jā, kungs.

Moljērs: Savedējs.

Butons: Kungs.

Moljērs: Kāpēc te ir zābaki?!

Butons: Tie, kungs...

Moljērs: Melo, pēc acīm redzu, ka melo!

Butons: Kungs, lai samelotu, ir vismaz kaut kas jāpasaka. Bet es vēl neko neesmu teicis. Zābakus es novilku tāpēc, ka... Redziet, naglas? Apkalti zābaki, lai tie ir nolādēti... un es, ziniet, te dārdināju pa grīdu, bet viņi mēģināja un manis dēļ bija aizslēguši durvis.

Armanda (*aiz durvīm*): Jā!

Moljērs: Kāds tam sakars ar dārzeņiem?

Butons: Dārzeņi te vispār nepiedalās. Nekāda sakara. Es tos atnesu no tirgus. (*Uzvelk zābakus.*)

Moljērs: Armanda!

Klusums.

(Runā atslēgas caurumā.) Vai tu gribi, lai es nomirstu? Man ir slima sirds.

Butons *(atslēgas caurumā):* Vai jūs gribat, lai viņš nomirst? Viņam ir slima sirds...

Moljērs: Lasies prom. *(Iesper ar kāju pa grozu.)*

Butons pazūd.

Armanda... *(Apsēžas pie durvīm uz soliņa.)* Pacieties vēl mazliet, drīz es tevi atbrīvošu. Es negribu nomirt vientulībā...

Iznāk noraudājusies Armanda.

Vai tu vari man apzvērēt?

Armanda: Zvēru.

Moljērs: Pasaki man kaut ko.

Armanda *(šņaukājoties):* Tāds dramaturgs, bet mājās... mājās... Es nesaprotu, kā tas tevī var sadzīvot. Kā? Tu sarīkoji skandālu pa visu Parīzi. Kāpēc tu padzini Muaronu?

Moljērs: Jā, tiešām. Šausmīgs kauns. Bet zini, viņš taču ir nelietis, čūskulēns... ak, samaitātais, samaitātais puika, un es baidos par viņu. Tiešām, viņš aiz izmisuma sāks vazāties pa Parīzi, bet es viņam iesitu... Ai, cik nepatīkami!...

Armanda: Sauc Muaronu atpakaļ, sauc atpakaļ.

Moljērs: Lai vienu dienu pastaigā, bet pēc tam es viņu saukšu atpakaļ.

Priekšskars.

TREŠAIS CĒLIENS

Akmens pagrabs, ko apgaismo lustra ar trim svecēm. Galds apklāts ar sarkanu drānu, uz tā ir grāmata un kaut kādi manuskripti. Aiz galda sēž Svēto rakstu brālības locekļi maskās; krēslā atstatus bez maskas sēž Šarons.

Durvis atveras, un divi briesmīga izskata melnā tērpti cilvēki ieved Muaronu, kuram ir sasietas rokas un apsējs uz acīm. Viņam atsien rokas, noņem apsēju.

Muarons: Kur es esmu?

Šarons: Tam nav nozīmes, mans dēls. Nu, atkārti savu ziņojumu šo godīgo brāļu sapulcei.

Muarons klusē.

Brālis Spēks: Vai tu esi mēms?

Muarons: Khm... es... svēto arhibīskap... toreiz skaidri nesadzirdēju un... Šķiet, es labāk neko neteikšu.

Šarons: Mans dēls, izskatās, ka tu man šorīt esi apmelojis Moljēra kungu.

Muarons klusē.

Brālis Spēks: Atbildi arhibīskapam, graciozais draņķi.

Klusums.

Šarons: Mans dēls, es ar nožēlu redzu, ka tu man esi melojis.

Brālis Spēks: Melot ir kaitīgi, dārgais aktieri. Tev, skaistulīt, nāksies sēdēt cietumā, kur tu ilgi varēsi barot blaktis. Bet lietu mēs vienalga ierosināsim.

Muarons (*aizsmacis*): Es nemeloju.

Brālis Spēks: Neizved mani no pacietības, stāsti.

Muarons klusē.

Ei!

No durvīm iznāk divi vēl nepatīkamāka paskata tipi nekā tie, kuri atveda Muaronu.

(Skatoties uz Muarona zābakiem.) Tev ir skaisti zābaki, bet mēdz būt vēl skaistāki. *(Bendēm.)* Atnesiet šurp spāņu zābaciņu.

Muarons: Nevajag. Pirms dažiem gadiem es, būdams puika, sēdēju šarlatāna klavesīnā.

Brālis Spēks: Kas tev tur bija darāms?

Muarons: Es spēlēju uz iekšējās klaviatūras. Tas ir tāds triks, tāds kā pašspēlējošais klavesīns.

Brālis Spēks: Nu-u?

Muarons: Klavesīnā... Nē, es nevaru, svēto tēv! Es šorīt biju piedzēries, es neatceros, ko es jums pateicu...

Brālis Spēks: Pēdējo reizi tev lūdzu – turpini!

Muarons: Un... naktī dzirdēju, kā balss teica, ka de Moljēra kungs... ir apprecējis nevis Madlēnas Bežāras... māsu... bet viņas meitu...

Brālis Spēks: Un kā balss tā bija?

Muarons: Es domāju, ka tā man rādījās sapņos.

Brālis Spēks: Nu, un kā balss tev rādījās sapņos?

Muarons: Aktiera Lagranža.

Šarons: Nu, pietiek, paldies tev, draugs. Tu esi godīgi izpildījis savu pienākumu. Nemoki sevi. Katram uzticamam karaļa pavalstniekam un baznīcas dēlam ir jāuzskata par godu ziņot par viņam zināmu noziegumu.

Brālis Spēks: Puisis ir tā nekas. Sācumā man viņš nepatika, bet tagad es redzu, ka viņš ir krietns katolis.

Šarons (Muaronam): Draugs, dienu vai divas tu pavadīsi vietā, kur pret tevi labi izturēsies un ēdinās, bet pēc tam mēs ar tevi brauksim pie karaļa.

Muaronam aizsien acis, sasien rokas un aizved.

Tātad, brāļi, tūlīt te būs nepiederoša persona, un es palūgšu, lai ar viņu runā Brālis Uzticība, jo manu balsi tā pazīst.

Pie durvīm klauvē. Šarons apsedz seju ar kapuci un pazūd pustumsā. Brālis Uzticība iet atvērt durvis. Parādās Nepazīstamā maskā un ved aiz rokas Vienaci. Viņam acis ir aizsietas ar lakatiņu.

Vienacis: Apburošā, kad gan jūs beidzot atļausit noņemt apsēju? Jūs varējāt paļauties uz manu vārdu. Lūdzieties, jūsu dzīvoklī ož pēc mitruma.

Nepazīstamā maskā: Vēl viens pakāpiens, marķīz. Tā... Noņemiet. *(Paslēpjas.)*

Vienacis (noņem apsēju, apskatās apkārt): Ā! Lūdzieties! *(Momentā ar labo roku izrauj zobenu, bet ar kreiso pistoli un nostājas ar muguru pret sienu, parādot lielu dzīves pieredzi. Pauze.)* Dažiem zem apmetņiem rēgojas zobenu gali. Lielā kompānijā mani var nogalināt, bet brīdinu, ka trīs no jums no šīs bedres iznesīs ar kājām pa priekšu. Es esmu „Lūdzieties”! Ne no vietas! Kur ir tā draņķe, kas mani ievilināja lamatās?

Nepazīstamā maskā (no tumsas): Es esmu šeit, marķīz, bet es nebūt neesmu draņķe.

Brālis Spēks: Fui, marķīz, dāmai...

Brālis Uzticība: Lūdzu, nomierinieties, neviens negrib jums uzbrukt.

Brālis Spēks: Marķīz, noslēpiet savu pistoli, tā skatās kā tukša acs un maitā sarunu.

Vienacis: Kur es atrodos?

Brālis Uzticība: Baznīcas pagrabā.

Vienacis: Es pieprasu izlaist mani no šejienes!

Brālis Uzticība: Durvis jums atvērs jebkurā brīdī.

Vienacis: Tādā gadījumā kāpēc mani šeit ievilināja, lūdzieties! Pirmām kārtām, vai šī nav sazvērestība pret karaļa dzīvību?

Brālis Uzticība: Dievs jums piedos, marķīz. Šeit atrodas kvēli karaļa piekritēji. Jūs atrodaties Svēto rakstu brālības slepenajā sēdē.

Vienacis: Bā! Brālība! Es neticēju, ka tāda eksistē. Kāpēc es tai esmu ievajadzējies? (*Paslēpj pistoli.*)

Brālis Uzticība: Es jūs lūdzu, sēdieties, marķīz.

Vienacis: Paldies. (*Apsēžas.*)

Brālis Uzticība: Mums jūsu žēl, marķīz.

Brālības locekļi (korī): Mums žēl.

Vienacis: Bet man nepatīk, ka mani žēlo. Stāstiet, kas par lietu.

Brālis Uzticība: Marķīz, mēs gribējām jūs brīdināt par to, ka galmā par jums smejas.

Vienacis: Jūs maldāties. Mani sauc par „Lūdzieties”.

Brālis Uzticība: Kurš gan Francijā nezina jūsu nesalīdzināmo mākslu? Tāpēc arī sačukstas jums aiz muguras.

Vienacis (ar zobenu uzsizdams pa galdu): Uzvārdu!

Brālības locekļi pārkrustās.

Brālis Spēks: Kāpēc tik skaļi, marķīz?

Brālis Uzticība: Sačukstas viss galms.

Vienacis: Runājiet, citādi es zaudēšu pacietību!

Brālis Uzticība: Vai jūs zināt zemisko lugu ar nosaukumu „Tartifs”, ko sarakstījis zināmais Žans Batists Moljērs?

Vienacis: Es neēju uz Palē-Rojāla teātri, bet esmu par to dzirdējis.

Brālis Uzticība: Šajā lugā bezdievīgais komediants ir pasmējies par reliģiju un tās kalpiem.

Vienacis: Kāds palaidnis!

Brālis Uzticība: Bet ne jau tikai reliģiju ir apvainojis Moljērs. Neieredzot augstāko sabiedrību, viņš ir paņirgājies arī par to. Varbūt jūs zināt lugu „Dons Žuāns”?

Vienacis: Arī esmu dzirdējis. Bet kāds sakars d’Orsiņjī ar balagānu Palē-Rojālā?

Brālis Uzticība: Mums ir pilnīgi drošas ziņas par to, ka sava varoņa Dona Žuāna veidolā skribents ir atveidojis jūs, marķīz.

Vienacis (*paslēpjot zobenu*): Kas tas par Donu Žuānu?

Brālis Spēks: Bezdievis, nelietis, slepkava un, piedodiet, marķīz, sieviešu pavinātājs.

Vienacis (*pārmainās sejā*): Tā. Es jums pateicos.

Brālis Uzticība (*paņemot no galda manuskriptu*): Varbūt jūs vēlaties iepazīties ar materiālu?

Vienacis: Nē, pateicos, mani tas neinteresē. Sakiet, varbūt starp klātesošajiem ir kāds, kurš uzskata, ka ir bijis kāds pamats atveidot d’Orsiņjī nelietīgā veidā?

Brālis Uzticība: Brāļi, vai ir kāds?

Brālības locekļu vidū valda pilnīgs noliegums.

Tāda nav. Un tā, nu jūs redzat, kādu nolūku vadīti mēs tik dīvainā veidā uzaicinājām jūs uz slepeno sapulci. Marķīz, šeit ir jūsu aprindu personas, un jūs pats saprotat, cik mums ir nepatīkami...

Vienacis: Pilnībā. Es jums pateicos.

Brālis Uzticība: Visu cienījamais marķīz, mēs paļaujamies uz to, ka šodien teiktais paliks starp mums, tāpat kā neviens neuzzinās, ka mēs esam jūs traucējuši.

Vienacis: Neuztraucieties, kungs. Kur ir dāma, kas mani šurp atveda?

Nepazīstamā maskā (ienāk): Es esmu te.

Vienacis (drūmi): Es jums atvainojos, kundze.

Nepazīstamā maskā: Dievs jums piedos, marķīz, es arī jums piedodu. Lūdzu, nāciet man līdzi, es jūs aizvedīšu uz to vietu, kur mēs satikāties. Jūs atļausit atkal aizsiet jums acis, tāpēc ka godājamā sabiedrība nevēlas, lai kāds zinātu ceļu uz vietu, kur notiek tās sapulces.

Vienacis: Ja jau tas ir tik nepieciešams...

*Vienacim aizsien acis, un Nepazīstamā viņu aizved.
Durvis aizveras.*

Šarons (noņemot kapuci un iznākot no tumsas): Paziņoju Svēto rakstu brālības sēdi par slēgtu. Lūgšim Dievu, brāļi.

Brālības locekļi pieceļas un klusi dzied:

Laudamus, tibi. Domine, rex aeternae gloriae...

[Lūgšanas sākums: „Kungs, tevi, mūžības ķēniņu, slavējam.” (lat.)]

... Neizmērojami plašo baznīcu pilda vīraks, migla un tumsa. Klaiņo uguntiņas. Neliela arhibīskapa grēksūdzes telpa, tajā ir sveces. Parādās divas tumšas figūras, dzirdami aizsmakuši čuksti: „Vai jūs redzējāt „Tartifu”?... Vai jūs redzējāt „Tartifu”?...” – un pazūd. Parādās Armanda un Lagranžs, viņi ved pie rokas Madlēnu. Viņa ir sirma, slima.

Madlēna: Paldies, Armanda. Paldies arī jums, Varlē, mans uzticamais draugs.

Augstumos ieskanas ērģeles.

Lagranžs: Mēs jūs šeit pagaidīsim. Te ir arhibīskapa durvis.

*Madlēna pārkrustās un, klusi piekļāvējusi, ieiet grēksūdzes telpā.
Armanda un Lagranžs ietinas melnos apmetņos, apsēžas uz sola, un viņus
aprij tumsa.*

Šarons (*parādās biktskrēslā*): Nāciet tuvāk, mana meita. Vai jūs esat Madlēna Bežāra?

Ērģeles apklust.

Es uzzināju, ka jūs esat viena no visdievbijīgākajām baznīcas meitām, un jūs esat mīļa manai sirdij. Es pats nolēmu uz klausīt jūsu grēksūdzi.

Madlēna: Tas ir liels gods man, grēciniecei. (*Skūpstā Šaronam rokas.*)

Šarons (*svētījot Madlēnu, apklāj viņas galvu ar pārklāju*): Nabadzīte, vai jūs esat slima?

Madlēna: Slima, mans arhibīskap.

Šarons (*cietēja balsī*): Vai vēlies atstāt šo pasauli?

Madlēna: Vēlos atstāt šo pasauli.

Augstumos ieskanas ērģeles.

Šarons: Kas tev kaiš?

Madlēna: Ārsti saka, ka mana asins ir satrūdējusi, un es redzu sātānu un baidos no viņa.

Šarons: Nabaga sieviete! Kā tu glābies no sātana?

Madlēna: Es lūdzos.

Ērģeles apklust.

Šarons: Par to Tas Kungs dāvās tev augšāmcelšanos un iemīlēs tevi.

Madlēna: Bet vai viņš mani neaizmirsīs?

Šarons: Nē. Kāds ir tavs grēks, runā.

Madlēna: Visu savu dzīvi esmu grēkojusi, mans tēvs. Es biju liela grēciniece, meloju, daudzus gadus biju aktrise un vedu visus kārdināšanā.

Šarons: Vai tev ir kāds īpaši smags grēks?

Madlēna: Nē, arhibīskap.

Šarons (*skumji*): Ļaudis ir nesaprātīgi. Un tu atnāksi ar nokaitētu naglu sirdī, un tur vairs neviens to neizvilks. Nemūžam! Vai tu saproti, ko nozīmē vārds „nemūžam”?

Madlēna (*padomā*): Saprotu. (*Nobīstas.*) Ai, man ir bail!

Šarons (*pārvēršoties par sātanu*): Un tu ieraudzīsi sārtus, bet starp tiem...

Madlēna: ... sargs staigā, staigā...

Šarons: ... un čukst... kāpēc tu neatstāji savu grēku, bet atnesi to sev līdzī?

Madlēna: Bet es sākšu lauzīt rokas. Saukšu pēc Dieva.

Sāk skanēt ērģeles.

Šarons: Un tad Tas Kungs vairs nedzirdēs. Un tu saļimsi ķēdēs un iegremdēsi kājas sārtā... Un tā būs mūžīgi. Vai tu saproti vārdu „mūžīgi”?

Madlēna: Es baidos saprast. Ja es sapratīšu, es tūlīt pat nomiršu. (*Vāji iekliedzas.*) Sapratu. Bet, ja es to atstāšu te?

Šarons: Tu klausīsies mūžīgo dievkalpojumu.

Augstumos ar svecēm paiet garām procesija, un iedziedas bērnu balsis.

Pēc tam tas viss pazūd.

Madlēna (*taustās ar rokām kā pa tumsu*): Kur jūs esat, svēto tēv?

Šarons (*dobji*): Es esmu te... Es esmu te... Es esmu te...

Madlēna: Es vēlos klausīties mūžīgo dievkalpojumu. (*Kaislīgi čukst.*)

Sen, sen es dzīvoju ar diviem un piedzīvoju meitu Armandu, un visu dzīvi esmu mocījusies, nezinot, kurš ir viņas tēvs...

Šarons: Ak, nabadzīte...

Madlēna: Es viņu dzemdēju provincē. Kad viņa izauga, es atvedu viņu uz Parīzi un uzdevu par savu māsu. Savukārt viņš, kaislības pārņemts, sagājās ar viņu, un es vairs neko viņam neteicu, lai nepadarītu nelaimīgu arī viņu. Varbūt tieši manis dēļ viņš ir pastrādājis nāves grēku, un mani nolēmis ellei. Es vēlos lidot uz mūžīgo dievkalpojumu.

Šarons: Un es, arhibīskaps, ar man piešķirto varu atlaižu tavus grēkus.

Madlēna (*aiz sajūsmas raudot*): Tagad es varu lidot!

Vareni ieskanas ērģeles.

Šarons (*raudot laimes asaras*): Lido, lido.

Ērģeles apklust.

Vai jūsu meita ir te? Pasauciet viņu, es arī viņai atlaidīšu neapzināto grēku.

Madlēna iznāk no grēksūdzes telpas.

Lagranžs: Es jūs iesēdināšu kariatē.

Madlēna: Bet Armanda?

Lagranžs: Es atgriezīšos pēc viņas. (*Aizved Madlēnu tumsā.*)

Grēksūdzes telpā ieiet Armanda. Parādās Šarons, viņš ir briesmīgs, ragainā mitrā, vairākas reizes ātri pārkrusta Armandu ar apgrieztu sātana krustu. Vareni ieskanas ērģeles.

Šarons: Saki, vai tu zini, kas tikko bija pie manis?

Armanda (*nobīstas, pēkšņi visu saprot*): Nē, nē... Viņa ir mana māsa, māsa...

Šarons: Viņa ir tava māte. Es tev piedodu. Bet jau šodien pat bēdz no viņa, bēdz.

Klusi iekliedzoties, Armanda nokrīt uz zemes un paliek nekustīgi guļam uz bikts telpas sliekšņa. Šarons pazūd. Nomierinoši dūc ērģeles.

Lagranžs (*pustumsā atgriežas kā tumšais bruņinieks*): Armanda, vai jums ir slikti?

Tumsa.

... Diena. Karaļa pieņemamā istaba. Luijs, tērpies tumšos ar zeltu izšūtos svārkos, atrodas pie galda. Viņa priekšā ir tumšais un izmocītais Šarons. Uz grīdas sēž Taisnīgais kurpnieks – labo zābaku.

Šarons: Pirmsnāves grēksūdzē viņa man to apstiprināja, un pēc tam, jūsu majestāte, es pat vairs neuzskatīju par vajadzīgu nopratināt aktieri Lagranžu, lai neizpūstu šo riebīgo lietu. Es pārtraucu arī izmeklēšanu. Jūsu majestāte, Moljērs ir aptraipījis sevi ar noziegumu. Bet viss jūsu majestātes ziņā.

Luijs: Es jums pateicos, mans arhibīskap. Jūs esat rīkojies pareizi. Es uzskatu lietu par noskaidrotu. (*Zvana, runā telpā.*) Tūlīt pat izsauciet Palē-Rojāla direktoru de Moljēra kungu. Aizvāciet no šīm istabām sardzi, es runāšu ar viņu divatā. (*Šaronam.*) Arhibīskap, atsūtiet pie manis to Muaronu.

Šarons: Tūlīt, sir. (*Aiziet.*)

Taisnīgais kurpnieks: Diženais monarh, izskatās, ka karaliste nevar pastāvēt bez ziņojumiem?

Luijs: Paklusē, ākst, lāpi savu zābaku. Vai tad tev nepatīk ziņotāji?

Taisnīgais kurpnieks: Kas tad viņos var patikt? Tie ir tādi maitas, jūsu majestāte!

Ienāk Muarons. Viņam ir tramīgs acu skatiens, viņš ir iebaidīts un izskatās tā, it kā būtu gulējis neizģērbies. Luijs, kuru viņš redz tik tuvu – acīmredzot, pirmo reizi, - atstāj uz viņu lielu iespaidu.

Luijs (pieklājīgi): Zaharija Muarons?

Muarons: Tieši tā, jūsu majestāte.

Luijs: Vai jūs sēdējāt klavesīnā?

Muarons: Jā, sir.

Luijs: Vai de Moljēra kungs jūs adoptēja?

Muarons klusē.

Es jums uzdevu jautājumu.

Muarons: Jā.

Luijs: Vai viņš jūs apmācīja aktiermākslā?

Muarons sāk raudāt.

Es jums uzdevu jautājumu.

Muarons: Viņš.

Luijs: Kas jūs pamudināja rakstīt ziņojumu karalim? Te ir rakstīts: „vēlēdamies palīdzēt tiesai”.

Muarons (mehāniski): Tieši tā, vēlēdamies...

Luijs: Vai tā ir taisnība, ka viņš jums iesita pa seju?

Muarons: Taisnība.

Luijs: Par ko?

Muarons: Viņa sieva viņu krāpa ar mani.

Luijs: Tā. Tas nav obligāti jāziņo nopratināšanā. Var teikt tā: intīmu iemeslu dēļ. Cik jums gadu?

Muarons: Divdesmit trīs.

Luijs: Es jums paziņoju patīkamu vēsti. Izmeklēšana ir apstiprinājusi jūsu ziņojumu. Kādu atlīdzību jūs vēlaties saņemt no karaļa? Vai gribat naudu?

Muarons (*nodreb. Pauze*): Jūsu majestāte, atļaujiet man iestāties karaliskajā Burgundijas teātrī.

Luijs: Nē. Ir ziņas, ka jūs esat vājš aktieris. Nedrīkst.

Muarons: Es – vājš?... (*Naivi.*) Bet de Marē teātrī?

Luijs: Arī ne.

Muarons: Bet ko tad lai es daru?...

Luijs: Priekš kam jums vajadzīga šī apšaubāmā aktiera profesija? Jūsu vārds ne ar ko nav aptraipīts. Ja vēlaties, jūs pieņems karaļa dienestā, slepenpolicijā. Nosūtiet iesniegumu karalim. Tas tiks apmierināts. Varat iet.

Muarons aiziet.

Taisnīgais kurpnieks: Uz apses, uz apses...

Luijs: Āksts. (*Zvana.*) De Moljēra kungu!

Tiklīdz Muarons ir pazudis aiz durvīm, citās durvīs parādās Lagranžs, ievēd Moljēru un tūdaļ pat pazūd. Moljērs ir dīvainā paskatā: krādziņa uzlikta šķībi, parūka ir nekārtībā, seja svina pelēka, rokas trīc, zobens karājas šķībi.

Moljērs: Sir...

Luijs: Kāpēc jūs esat ieradies ar pavadoni un kas viņš tāds ir, ja tikāt aicināts jūs viens pats?

Moljērs (*izbijies smaida*): Mani pavadīja... mans uzticamais audzēknis, aktieris de Lagranžs. Redziet, man bija sirdslēkme, un viens pats es nevarēju atnākt... Es ceru, ka nekādi nebūšu sadusmojis jūsu majestāti? (*Pauze.*) Redziet, man... notika nelaime... atvainojiet par nekārtību apģērbā. Vakar nomira Madlēna Bežāra, bet mana sieva Armanda tai pašā stundā aizbēga no mājām... Visu pameta... Kleitas, iedomājieties... kumodi... gredzenus... un atstāja neprātīgu zīmīti... (*Izvelk no kabatas kaut kādu drisku, iztapīgi smaida.*)

Luijs: Svētajam arhibīskapam būs bijusi taisnība. Jūs esat ne tikai netīrs reliģijas pulgotājs savos darbos, bet jūs esat arī noziedznieks, jūs esat bezdievis.

Moljērs pamirst.

Pasludīnu jums lēmumu jūsu laulību lietā: es jums aizliedzu parādīties galmā, aizliedzu izrādīt „Tartifu”. Un tikai tāpēc, lai jūsu trupa nenomirtu badā, es atļauju Palē-Rojālā spēlēt jūsu smieklīgās komēdijas, bet neko vairāk... Un no šīs dienas neuzdrošinieties man atgādināt par sevi! Es jums atņemu karaļa aizbildniecību.

Moljērs: Jūsu majestāte, šī nelaime taču ir... ļaunāka par bendes bluķi... (*Pauze.*) Par ko?

Luijs: Par skandalozajām kāzām, kas met ēnu uz karaļa vārdu.

Moljērs (*noslīdot uz krēsla*): Atvainojiet... es nespēju piecelties...

Luijs: Brauciet prom. Pieņemšana ir beigusies. (*Aiziet.*)

Lagranžs (*ieskatoties pa durvīm*): Nu?

Moljērs: Karieti... Aizved... Pasauc...

Lagranžs pazūd.

Vajadzētu parunāties ar Madlēnu, bet viņa ir mirusi. Kas te notiek?

Taisnīgais kurpnieks (*līdzjūtīgi*): Kā tad tā? Tu netici Dievam, ja? Ē... kā salauzuši... Ņem ābolu.

Moljērs (*mehāniski paņem ābolu*): Pateicos.

Ienāk Šarons un apstājas, ilgi skatās uz Moljēru. Šaronam apmierināti mirdz acis.

(Ieraugot Šaronu, Moljērs sāk atdzīvoties – līdz tam viņš ir ar krūtīm uzgūlies galdam. Paceļas, acis iemirdzas.) Ā, svētais tēvs! Vai esat apmierināts? Vai tas par manu „Tartifu”? Es zinu, kāpēc jūs tā cīnāties par reliģiju. Jūs esat attapīgs, mans cienīgais. Par to nav šaubu. Man te reiz draugi saka: „Uzraksti par vienu tādu maitas gabalu – mūku.” Es arī uzrakstīju – par jums. Jo kur tad lai atrod labāku maitas gabalu, nekā jūs?

Šarons: Es sēroju par jums, mans dēls, jo tas, kurš ir sācis iet pa šo ceļu, katrā ziņā beigs dzīvi uz karātavām.

Moljērs: Nesauciet mani par savu dēlu, jo es neesmu velna dēls. *(Izvelk zobenu.)*

Taisnīgais kurpnieks: Ko tu rejies?

Šarons (*atplaukstot*): Starp citu, līdz karātavām jūs netiksiet. *(Ļauni atskatās.)*

Pa durvīm ienāk Vienacis ar spieķi.

Vienacis (*klusējot pieiet pie Moljēra, uzkāpj viņam uz kājas*): Kungs, jūs mani pagrūdāt un neatvainojāties. Jūs esat rupjš cilvēks!

Moljērs (*mehāniski*): Atvainojiet... *(Saspringti.)* Jūs pagrūdāt mani.

Vienacis: Jūs esat melis!

Moljērs: Kā jūs uzdrošināties! Ko jūs no manis gribat?

Šajā mirklī ienāk Lagranžs.

Lagranžs (*pārvēršas sejā*): Meistar, ejiet prom tūlīt pat, ejiet prom!
(*Uztraucoties.*) Marķīz, de Moljēra kungs ir nevesels.

Vienacis: Es viņu pārsteidzu ar zobenu rokā. Viņš ir vesels.
(*Moljēram.*) Mans uzvārds ir d'Orsiņjī. Dārgais kungs, jūs esat nelietis!

Moljērs: Es jūs izaicinu!

Lagranžs (*šausmās*): Ejiet prom. Tas ir „Lūdzieties”!

Šarons: Kungi, ko jūs darāt, karaļa pieņemamajā istabā, ak...

Moljērs: Es izaicinu!

Vienacis: Lieta darīta. Es jūs vairs neapvainoju. (*Ļauni, jautri.*) Lai Dievs mani soda, dižais karali! Pieņem, drēgnā Bastīlija! (*Lagranžam.*) Kungs, jūs būsit liecinieks. (*Moljēram.*) Paziņojiet viņam savus norādījumus attiecībā uz mantu. (*Izvelk zobenu, pārbauda galu.*) Norādījumu nav? (*Klusām un stiepti kliegz.*) Lūdzieties! (*Pārkrusta gaisu ar zobenu.*)

Šarons: Kungi, atjēdzieties!... Kungi!... (*Viegli uzskrien pa kāpnēm un no turienes seko divkaujai.*)

Lagranžs: Tā ir tīša slepkavība.

Taisnīgais kurpnieks: Kauj nost karaļa pieņemamajā istabā!

Vienacis saķer Taisnīgo kurpnieku aiz apkakles, un tas apklust. Vienacis uzbrūk Moljēram. Moljērs, aizstāvoties ar zobenu, slēpjas aiz galda. Vienacis uzlec uz galda.

Lagranžs: Metiet nost zobenu, skolotāj!

Moljērs nomet zobenu, noslīgst uz grīdas.

Vienacis: Ņemiet zobenu!

Lagranžs (*Vienacim*): Jūs nevarat durt cilvēkam, kuram nav rokā zobena!

Vienacis: Es nemaz neduru. (*Moljēram.*) Nemiet zobenu, zemiskais gļēvuli!

Moljērs: Neapvainojiet mani un nesitiet. Es te kaut ko nesaprotu. Redziet, man ir slima sirds... un mani pameta sieva... Pa grīdu mētājas briljanta gredzeni... pat veļu nav paņēmusi... tāda nelaime...

Vienacis: Es neko nesaprotu!

Moljērs: Es nesaprotu, par ko jūs man uzbrukāt? Es jūs labi ja divreiz dzīvē esmu redzējis. Jūs atnesāt naudu?... Bet tas taču bija sen. Es esmu slimš... lūdzu, vismaz jūs mani neaiztieciat...

Vienacis: Es jūs nogalināšu pēc jūsu pirmās izrādes! (*Iebāž zobenu makstī.*)

Moljērs: Labi... labi... vienalga...

Pēkšņi Taisnīgais kurpnieks sakustas un pazūd. Lagranžs pieceļ Moljēru no grīdas, paķer zobenu un izvada Moljēru ārā. Vienacis skatās tiem pakaļ.

Šarons (*ar degošām acīm nokāpj pa kāpnēm. Pauze.*): Kāpēc jūs viņu nenodūrāt?

Vienacis: Kas jums par daļu? Viņš nometa zobenu, lūdzieties.

Šarons: Stulbenis!

Vienacis: Ko?! Velna mūks!

Šarons (*pēkšņi spļauj uz Vienaci*): Tfu!

Vienacis tā apstulbst, ka arī spļauj uz Šaronu. Durvis atveras, un ielido satrauktais Taisnīgais kurpnieks, viņam seko Luijs. Strīdnieki ir tā aizrāvušies, ka uzreiz nepārstāj spļaudīties. Visi četri ilgi un truli skatās cits uz citu.

Luijs: Atvainojiet, ka iztraucēju. (*Aiziet, aizverot aiz sevis durvis.*)

Priekšgars.

CETURTAIS CĒLIENS

Moljēra dzīvoklis. Ir vakars. Kandelabros ir sveces, uz sienām – noslēpumainas ēnas. Nekārtība. Izmētāti manuskripti. Moljērs naktsmicē, veļā, halātā, sēž milzīgā krēslā. Citā krēslā sēž Butons. Uz galda ir divi zobeni un pistole. Uz cita galda ir vakariņas un vīns, kuru Butons laiku pa laikam iemalko. Lagranžs, tērpies tumšā apmetnī, staigā uz priekšu un atpakaļ un tā kā īd, tā kā kaut ko dungo, viņam uz sienas seko tumša bruņnieciska ēna.

Lagranžs: Ū... klavesīns... klavesīns...

Moljērs: Izbeidz, Lagranž. Tā nav tava vaina. Tas ir liktenis, kas ienācis manā mājā un nolaupījis man visu.

Butons: Tīra patiesība. Man pašam ir traģisks liktenis. Piemēram, es Limožā tirgojos ar pīrādziņiem... Protams, ka neviens šos pīrādziņus nepirka... Gribēju kļūt par aktieri, nonācu pie jums...

Moljērs: Paklusē, Buton.

Butons: Klusēju.

Rūgta pauze. Pēc tam dzirdama kāpņu čīkstoņa. Durvis atveras, un ienāk Muarons. Viņš nav svārkos, bet kaut kādā netīrā jakā. Saburzīts, neskuvies un pa pusei piedzēries, rokā lukturis. Sēdošie ar rokām aizsedz acis. Atpazinis Muaronu, Lagranžs paķer no galda pistoli, Moljērs iesit Lagranžam pa roku, Lagranžs šauj un trāpa griestos. Muarons, necik nebrīnoties, gausi paskatās uz to vietu, kur trāpīja lode. Ķeroties pie kā

pagadās, Lagranžs sasit krūzi, metas virsū Muaronam, nogāž viņu gar zemi un sāk žņaugt.

Lagranžs: Sodi mani, karali, sodi... (*Rēcot.*) Jūdass!

Moljērs (*ciešanu pilns*): Buton... Buton... (*Divatā ar Butonu atvelk Lagranžu nost no Muarona. Lagranžam.*) Tu taču mani nobeigsi, tu... ar savu šaudīšanos un troksni... Ko tu gribi? Sarīkot slepkavību manā dzīvoklī?

Pauze.

Lagranžs: Draņķi Zaharija Muaron, vai tu mani pazīsti?

Muarons apstiprinoši māj ar galvu.

Lai kur tu nakts vidū neietu – gaidi nāvi. Rītu tu vairs nesagaidīsi. (*Ietinas apmetnī un apklust.*)

Muarons apstiprinoši māj ar galvu Lagranžam, nometas Moljēra priekšā ceļos un klanās līdz zemei.

Moljērs: Kāpēc tu atnāci, dēliņ? Noziegums ir atklāts, ko gan tu vēl varētu uzokškerēt manā mājā? Par ko tu rakstīsi karalim? Vai varbūt tev ir aizdomas, ka es esmu arī naudas viltotājs? Pārbaudi skapjus un kumodes, es tev atļauju.

Muarons atkārtoti klanās.

Runā bez klanīšanās, ko tev vajag.

Muarons: Mans cienījamais un dārgais skolotāj, jūs domājat, ka es esmu atnācis lūgt piedošanu. Nē. Es esmu ieradies, lai jūs nomierinātu: ne vēlāk kā pusnaktī es pakāršos zem jūsu logiem, jo mana dzīve vairs nevar

turpināties. Te ir virve. (*Izvelk no kabatas virvi.*) Un te zīmīte: „Es dodos uz elli.”

Moljērs (*rūgti*): Nomierināji gan.

Butons (*norijis malku vīna*): Jā, tas ir sarežģīts gadījums. Kāds filozofs reiz teica...

Moljērs: Klusē, Buton.

Butons: Klusēju.

Muarons: Es atnācu, lai pabūtu jums blakus. Bet, ja es palikšu dzīvs, es ne reizi vairs nepaskatīšos uz Moljēra kundzi.

Moljērs: Mans dēls, tev arī nenāksies uz viņu paskatīties, jo viņa ir aizgājusi, un es esmu palicis viens uz visiem laikiem. Man ir nevaldāms raksturs, tāpēc es varu vispirms kaut ko izdarīt un tikai pēc tam par to domāt. Un padomājis un kļuvis gudrāks pēc visa, kas ir noticis, es tev piedodu un atļauju atgriezties manās mājās. Nāc iekšā.

Muarons sāk raudāt.

Lagranžs (*pavēris savu apmetni*): Skolotāj, jūs neesat cilvēks, jūs neesat cilvēks. Jūs esat grīdas lupata!

Moljērs (*viņam*): Nekaunīgais kucēns! Nespried par to, ko tu nesaproti. (*Pauze. Muaronam.*) Piecelies, neizberz biksēs caurumu.

Pauze. Muarons pieceļas. Pauze.

Kur ir svārki?

Muarons: Ieķīlāju krogā.

Moljērs: Par cik?

Muarons atmet ar roku.

(*Burkšķ.*) Tā ir cūcība – atstāt krogos atlasa svārkus. (*Butonam.*) Izpirkt svārkus... (*Muaronam.*) Runā, ka tu esot klaiņojis, klaiņojis un pat ieklīdis pie karaļa?

Muarons (*sitot sev pie krūtīm*): Un karalis man teica: par okšķeri, par okšķeri... Saka, jūs esat slikts aktieris...

Moljērs: Ak, cilvēka sirds! Ak, mans kūms, ak, karalis! Karalis maldījās: tu esi pirmšķirīgs aktieris, bet par okšķeri tu nederi – tev nav piemērotas sirds. Es nožēloju tikai vienu – ka ilgi vairs man neiznāks ar tevi kopā spēlēt. Mans draugs, man ir uzlaists vienacains suns – musketieris. Karalis man atņēma savu aizbildniecību, tātad mani nobeigs. Būs jābēg.

Muarons: Skolotāj, ticiet man, kamēr es esmu dzīvs, viņš jūs nenobeigs! Jūs zināt, kā es rīkojos ar zobenu.

Lagranžs (*izbāzis ausi no apmetņa*): Tā ir tiesa, tu apbrīnojami rīkojies ar zobenu. Bet, zemiskais draņķi, pirms tu iesi pie „Lūdzieties”, nopērc sev katedrālē piemiņas dievkalpojumu.

Muarons: Es viņu noduršu no aizmugures.

Lagranžs: Tas izskatās pēc tevis.

Muarons (*Moljēram*): Es ik brīdi būšu jums blakus, mājās un uz ielas, naktī un dienā, tāpēc jau es esmu ieradies.

Lagranžs: Kā jau okšķeris.

Moljērs (*Lagranžam*): Aizbāz savu muti ar mežģinēm.

Muarons: Mīļais Reģistr, neapvaino mani, kāpēc gan jāapvaino tas, kurš nevar sevi aizstāvēt. Neaiztieciet mani – es esmu cilvēks ar zīmi pierē. Un nemeties šonakt man virsū. Tu mani nogalināsi, tevi pakārs, bet Brālība nodurs neaizsargāto meistarū.

Moljērs: Tu esi ievērojami pieņēmis prātā kopš tā laika, kad pazudi no mājām.

Muarons (*Lagranžam*): Ņem vērā, ka par „Tartifu” meistars ir atzīts par bezdievi. Es biju Brālības pagrabā... Tai nepastāv likumi – tā tad var sagaidīt visu.

Moljērs: Es zinu. (*Nodreb.*) Vai kāds klauvēja?

Muarons: Nē. (*Lagranžam.*) Ņem pistoli un lukturi, ejam sargāt.

Lagranžs un Muarons paņem ieročus un lukturi un aiziet. Pauze.

Moljērs: Tirāns, tirāns...

Butons: Par ko jūs to sakāt, meistar?

Moljērs: Par Francijas karali...

Butons: Apklustiet!

Moljērs: Par Luiju Lielo! Tirāns!

Butons: Nu ir cauri. Abi esam pakārti.

Moljērs: Ak, Buton, es šodien no bailēm gandrīz vai nomiru. Zelta elks, un acis, tici vai ne, no smaragdiem. Man rokas pārklājās ar aukstiem sviedriem. Viss acu priekšā sāka peldēt, un es sapratu tikai vienu – ka viņš mani smacē nost! Elks!

Butons: Mēs abi esam pakārti, es tai skaitā. Abi turpat blakus uz laukuma. Jūs tur tā karājaties, un iepretī – es. Bez vainas bojā gājušais Žans Žaks Butons. Kur es esmu? Debesu valstībā. Es neko nepazīstu.

Moljērs: Visu savu dzīvi es viņam esmu laizījis piešus un domājis tikai vienu: nesamin. Un tomēr – samina. Tirāns!

Butons: Laukumā rīb bungas. Kurš nelaikā izbāza mēli? Tā karāsies līdz pašai jostasvietai.

Moljērs: Par ko? Saproti, es viņam šorīt jautāju – par ko? Nesaprotu... Es viņam saku: jūsu majestāte, man nepatīk tādi gājieni, es protestēju, es esmu apvainots, lūdzu, paskaidrojiet, jūsu majestāte... Lūdzu... varbūt es par maz esmu jums glaimojis? Varbūt es par maz esmu līdis?... Jūsu

majestāte, kur jūs vēl atradīsiet otru tādu bļodlaižu kā Moljērs?... Nu kāpēc, Buton? „Tartifa” dēļ. Tā dēļ es zemojos. Domāju, ka atradīšu domubiedru. Atradu! Nepazemo sevi. Buton! Es ienīstu karaļa tirāniju!

Butons: Meistar, jums uzstādīs pieminēkli. Pie strūklakas stāv meitene, un no viņas mutes šļācas ūdens strūkla. Jūs esat izcila personība, bet tikai apklustiet... Kaut jums mēle nokalstu... Kāpēc jūs pazudināt mani?...

Moljērs: Kas vēl man ir jāizdara, lai pierādītu, ka es esmu tārps? Bet, jūsu majestāte, es esmu rakstnieks, es domāju, ziniet, es protestēju... viņa nav mana meita! (*Butonam.*) Pasauciet pie manis Madlēnu Bežāru, es gribu aprunāties.

Butons: Ko jūs, meistar?!

Moljērs: Ā... viņa nomira... Manu vecenīt, kāpēc tu man nepateici patiesību? Vai arī nē, - kāpēc, kāpēc tu mani nemācīji, kāpēc tu man nesiti?... Viņa, zini, saka, iedegsim sveces... es atnākšu pie tevis... (*Skumst.*) Sveces jau deg, bet viņas nav... Es vēl tev saplēsu svārkus... Še, ņem luidoru par svārkciem.

Butons (*raudulīgi*): Es kādu pasaukšu... Tas bija pirms desmit gadiem, ko jūs...

Moljērs: Sakravā visu. Rīt nospēlēšu pēdējo reizi, un bēgsim uz Angliju. Cik muļķīgi! Uz jūras pūš vējš, sveša mēle, un vispār runa nav par Angliju, bet par to, ka...

Durvis atveras, un tajās parādās vecās Renē galva.

Renē: Tur pie jums mūķene atnākusi.

Moljērs (*izbijies*): Kas?! Kāda mūķene?

Renē: Jūs taču pats gribējāt dot viņai tīrīt teātra kostīmus.

Moljērs: Fū, vecā muļķe Renē, kā tu mani nobiedēji! Ē! Kostīmus! Pasaki viņai, lai rīt uz izrādes beigām atnāk uz Palē-Rojālu. Muļķe!

Renē: Kas tad man. Jūs pats likāt.

Moljērs: Neko es neesmu licis.

Renē pazūd. Pauze.

Jā, kas vēl? Ak, jā, svārki... Parādi, kur es saplēsu?

Butons: Meistar, Dieva dēļ, liecieties gulēt! Kādi svārki?

Pēkšņi Moljērs iekārtojas zem segas un paslēpjas zem tās.

Visuvarenais Kungs, izdari tā, lai neviens nebūtu dzirdējis to, ko viņš sarunāja. Pielietosim viltību. (*Nedabiski skaļi un māksloti, it kā turpinot sarunu.*) Ko jūs sakāt, dārgais kungs? Ka mūsu karalis ir pats labākais, pats spožākais karalis visā pasaulē? No manas puses iebildumu nav. Es pievienojos jūsu viedoklim.

Moljērs (*zem segas*): Niecība.

Butons: Klusējiet! (*Mākslotā balsī.*) Jā, es esmu kliezjis, kliezdu un kliegšu: lai dzīvo karalis!

Pie loga klauvē. Moljērs satraukti izbāž galvu no segas apakšas. Butons uzmanīgi atver logu, un logā parādās satrauktais Muarons ar lukturi.

Muarons: Kurš kiedza? Kas noticis?

Butons: Nekas nav noticis. Kāpēc gan noteikti kaut kam jānotiek? Es sarunājos ar de Moljēra kungu un iekliezjos: lai dzīvo karalis! Vai Butonam ir kaut nelielas tiesības kliegt? Viņš arī kliez. Lai dzīvo karalis!

Moljērs: Ak Dievs, kas par neapdāvinātu muļķi!

... Aktieru ģērbtuve Palē-Rojālā. Tāpat kā agrāk karājas vecā, zaļā afixa, tāpat pie krucifiksa deg lampiņa un pie Lagranža durvīm – zaļais lukturis. Bet aiz priekškara ir dzirdams troksnis un svilpieni. Krēslā sēž Moljērs, viņš ir halātā un naktsmicē, grimā ar kariķētu degunu. Moljērs ir satraukts, dīvainā stāvoklī, it kā būtu piedzēries. Viņam blakus – melnos ārstu kostīmos, bet bez grima – Lagranžs un de Kruazī. Mētājas kariķētas ārstu maskas.

Durvis atveras, un ieskrien Butons; ainas sākumā Muarons nekustīgi stāv atstatus, viņš ir melnā apmetnī.

Moljērs: Nu! Beigts?

Butons (*Lagranžam*): Ar zobenu...

Moljērs: Es palūgšu vērsties pie Palē-Rojāla direktora, nevis pie aktieriem. Es vēl esmu saimnieks savā pēdējā izrādē!

Butons (*viņam*): Nu, beigts. Ar zobenu trāpīja sirdī.

Moljērs: Lai viņam debesu valstība. Ko tu padarīsi...

Suflieris (*ieskatoties pa durvīm*): Kas tur notiek?

Lagranžs (*uzsvērti skaļi*): Kas notiek? Musketieri ielauzās teātrī un nogalināja durvju sargu.

Suflieris: Ē!... (*Pazūd.*)

Lagranžs: Es, teātra sekretārs, paziņoju. Teātris ir pilns ar bezbiļetniekiem musketieriem un man nepazīstamām personām. Manos spēkos nav viņus aizturēt, un es aizliedzu turpināt izrādi.

Moljērs: Pag... pag... pag!... Viņš aizliedz! Neaizmirsti, kas tu tāds esi! Salīdzinājumā ar mani tu esi puiselis, bet es esmu sirms, tā lūk.

Lagranžs (*čukstus Butonam*): Vai viņš ir dzēris?

Butons: Ne pilītes.

Moljērs: Ko vēl es gribēju teikt?...

Butons: Visudārgais de Moljēra kungs...

Moljērs: Buton!...

Butons: ... lasies prom!... Es zinu, es ar jums esmu kopā divdesmit gadus un to vien dzirdu, kā šo frāzi vai arī – klusē, Buton! Un es esmu pieradis. Meistar, jūs mani mīlat, un es šīs mīlestības vārdā, jūs ceļos mezdamies, lūdzu – nespēlējiet izrādi līdz galam, bēdziet – kariete ir sagatavota.

Moljērs: Kur tu esi izrāvis, ka es tevi mīlu? Tu esi pļāpa. Mani neviens nemīl. Mani kaitina, mani vajā! Un ir izdots arhibīskapa aizliegums apglabāt mani kapsētā. Tātad visi būs sētas iekšpusē, bet es nosprāgšu aiz žoga. Nu tad ziniet, ka man nav vajadzīga viņu kapsēta, es tai uzspļauju! Jūs mani visu dzīvi vajājat, jūs visi esat mani ienaidnieki.

De Kruazī: Bīstieties Dieva, meistar, mēs...

Lagranžs (*Butonam*): Kā lai spēlē tādā stāvoklī, kā lai spēlē?

Aiz priekškara – svilpieni un rīboņa.

Dzirdi!

Moljērs: Metenis! Vai nu pirmo reizi Palē-Rojālā dauza lustras? Parters līksmo.

Butons (*draudīgi*): Teātrī ir Vienacis.

Pauze.

Moljērs (*pieklusis*): Ā... (*Izbijies.*) Kur ir Muarons? (*Metas pie Muarona un paslēpjas viņa apmetnī.*)

Muarons, atņirdzis zobus un apskāvis Moljēru, klusē.

De Kruazī (*čukstus*): Jāizsauc ārsts.

Moljērs (*paskatoties laukā no apmetņa, nedroši*): Uz skatuves viņš mani nevar aiztikt, ja?...

Visi klusē. Durvis atveras, un ieskrien Rivāla. Viņa ir oriģinālā kostīmā, kā pierasts – puskaila, uz galvas ir ārsta mice, apaļas brilles.

Rivāla: Starpbrīdi vairs ilgāk nevar ievilkt. Vai nu spēlēt...

Lagranžs: Viņš grib spēlēt, ko lai dara?

Rivāla (*ilgi skatās uz Moljēru*): Spēlēt.

Moljērs (*izlienot no apmetņa*): Malacis! Manu drosmīgo vecenīt, nāc, es tevi noskūpstīšu. Vai tad var iesākt pēdējo izrādi un nenspēlēt līdz galam? Viņa saprot. Tu ar mani spēlē kopā divpadsmit gadus, un, tici vai ne, es tevi ne reizi neesmu redzējis apģērbtu, tu vienmēr esi kaila.

Rivāla (*skūpstā viņu*): Ē, Žan Batist, karalis jums piedos.

Moljērs (*neskaidri*): Viņš... jā...

Rivāla: Vai jūs mani klausīsiet?

Moljērs (*padomājis*): Klausīšu. Bet viņus neklausīšu. (*Kaut kā muļķīgi pakustina kāju.*) Viņi ir muļķi. (*Pēkšņi nodreb un krasi pārvēršas.*) Piedodiet man, kungī, es atļāvos būt rupjš. Es pats nemaz nesaprotu, kā tas man izlauzās. Es esmu satraukts. Saprotiet manu stāvokli, de Kruazī kungs...

De Kruazī, Lagranžs, Butons (*korī*): Mēs nedusmojamies!

Rivāla: Tūlīt pēc jūsu pēdējās frāzes mēs jūs nolaidīsim lūkā, līdz rītam paslēpsim manā ģērbtuvē, bet rītausmā jūs pametīsiet Parīzi. Vai piekrītat? Tad sākam.

Moljērs: Piekrītu. Sākam pēdējo ainu.

De Kruazī, Lagranžs un Muarons paķer maskas un pazūd. Moljērs apskauj Rivālu, un tā pazūd. Moljērs novelk halātu. Butons atver priekškaru, kas mūs atdala no skatuves. Uz skatuves ir milzīga gulta, balta statuja, pie sienas ir tumšs portrets, galds ar zvaniņu. Lustras ir aizsegtas ar zaļiem abažūriem, un no tām uz skatuves ir naksnīga, patīkama gaisma. Būdiņā iedegas sveces, tajā parādās Suflieris. Aiz

galvenā priekškara trokšņo skatītāju zāle, pa retam atskan draudīgi svilpieni. Strauji pārvērties, ar neparastu vieglumu Moljērs uzlec uz gultas, apguļas, apsedzas ar segu.

Moljērs (*Suflierim, čukstus*): Sākam!

Atskan gonga sitiens, aiz priekškara apklust zāle. Sākas jautra, noslēpumaina mūzika. Moljērs sāk krākt tās ritmā. Čaukstot nokrīt milzīgais priekškars. Jūtams, ka teātris ir pārpildīts. Malējā zeltītajā ložā drūzmējas kaut kādas miglainas personas. Mūzikā atskan dimdoši timpāni, un no grīdas izaug Lagranžs ar neticami lielu degunu, melnā micē, ieskatās Moljēram sejā.

Moljērs (*šausmās*):

Kas tad tas?... Kāds velna ģimis!

Ko nakts vidū gribat šeit?

Mūzika.

Lagranžs:

Nebrēciet tik bezkaunīgi.

Purgons, jūsu terapeits!

Moljērs (*šausmās apsēžas uz gultas*):

Esmu vainīgs. Kas aiz sijas?!

Uz sienas saplīst portrets, un no tā izlien de Kruazī piedzērušais ģimis ar sarkanu degunu, ārsta brillēs un micē.

Lūk, te vēl viens. (*Portretam.*) Kas tas tāds?

De Kruazī (*piedzērušā basā*):

No venerologu kolēģijas

Pie jums ir nācis deputāts.

Moljērs:

Vai te kāds nu mani āzē?

Statuja izjūk, un no tās izlido Rivāla.

Kāds gan šausmīgs incidents?!

Rivāla:

Medicīnas fakultātē

Esmu augstais prezidents.

Zālē „Ha-ha-ha!” No grīdas izaug briesmonis – neticama auguma ārsts.

Moljērs:

Ārsts, kurš pāraug balkonus.

Kalpi! (*Zvana.*) Aptumšojies prāts!

Uz gultas uzsprāgst spilveni, un galvgalī izaug Muarons.

Muarons:

Lūk, kur es – Diafuaruss,

Esmu Toms es – tas, kurš ārsts!

*Krīt trešais, tālākais priekšgars, un aiz tā izaug ārstu un aptiekāru koris
smieklīgās un dīvainās maskās.*

Moljērs:

Tiešām gods man redzēt viņu...

Ja vien nāciens nebūs velts...

Rivāla:

Esam braukuši ar ziņu!

Ārstu koris (*nodārdina*):

Ārsta godā tiek celts!!!

Rivāla:

Kā sev saglābt vājo kuņģi?

Moljērs:

Rabarberus saujām ēst!

Rivāla:

Bene, bene, bene, bene!

Ārstu koris:

Novus doktor dignus est!

De Kruazī:

Teiksim, ja ir saķerts mēris?

Moljērs:

Desmit gados izdziedēts!

Zālē: „Ha-ha-ha!...”

Lagranžs:

Bravo, bravo, bravo, bravo,

Brīnišķīgi atbildēts!

Rivāla:

Viņam lielas zināšanas...

De Kruazī:

Visus cērt kā īstens maurs!

Pēkšņi ložā parādās Vienacis, apsēžas uz tās malas un gaidot sastingst.

Muarons:

Debesīs viņš tiks pie činas...

Ārstu koris (*nodārdina*):

Doktors būs un bakalaurs!

Moljērs (*pēkšņi smieklīgi nokrīt*): Man Madlēnu!... Aprunāties...
Palīdziet!...

Zālē: „Ha-ha-ha!...”

Parter, nesmejies, tūlīt, tūlīt... (*Apklust.*)

*Mūzika spēlē vēl kādu brīdi, tad izjūk. Atsaucoties uz timpānu sitienu,
Moljēra ģērbtuvē izaug briesmīga Mūķene.*

Mūķene (*caur degunu*): Kur ir viņa kostīmi? (*Ātri savāc visus Moljēra
kostīmus un pazūd ar tiem.*)

Uz skatuves ir apjukums.

Lagranžs (*noņēmis masku, pie rampas*): Kungi, Argāna lomas
tēlotājs de Moljēra kungs pakrita... (*Uztraucas.*) Izrādi nav iespējams
pabeigt.

*Klusums. Pēc tam sauciens no ložas: „Atdodiet naudu!” Svilpieni un
troksnis.*

Muarons (*noņēmis masku*): Kurš kļiedza par naudu? (*Izvelk zobenu,
pārbauda tā galu.*)

Butons (*uz skatuves, aizžņaugtā balsī*): Kurš tā varēja kliegt?

Muarons (*norādot uz ložu*): Jūs vai jūs?

Klusums.

(*Vienacim.*) Netīrais zvērs!

Izvelkot zobenu, Vienacis kāpj uz skatuves.

(Kā kaķis zogas viņam pretī.) Nāc, nāc. Panāc šurp! (Nonācis līdzās Moljēram, skatās uz viņu, iedur zobenu grīdā, pagriežas un noiet no skatuves.)

Pēkšņi Suflieris būdā sāk raudāt. Vienacis skatās uz Moljēru, iebāž zobenu makstī un nokāpj no skatuves.

Lagranžs (*Butonam*): Nolaidiet taču priekškaru!

Koris attopas no sastinguma, ārsti un aptiekāri metas pie Moljēra, apstāj viņu lielā pūlī, un viņš pazūd. Butons beidzot aizver priekškaru, un aiz tā sāk aurot zāle. Butons skrien pakaļ grupai, kas aiznes Moljēru.

Kungi, palīdziet man! (*Runā priekškara spraugā.*) Kungi, es lūdzu... Izklīstiet... Mums ir nelaime.

Rivāla (*citā spraugā*): Kungi, es jūs lūdzu... Kungi... Kungi...

Priekškars uzpūšas, ziņkārīgie cenšas uzlīst uz skatuves.

De Kruazī (*trešajā spraugā*): Kungi... Kungi...

Lagranžs: Nodzēsiet ugunis!

De Kruazī apdzēš lustras, ar zobenu nositot sveces. Troksnis zālē nedaudz norimst.

Rivāla (*spraugā*): Kungi, saprotiet mūsu stāvokli!... Izklīstiet, kungi... Izrāde ir beigusies...

Nodziest pēdējā svece, un skatuve iegrimst tumsā. Viss pazūd. Izdalās gaisma pie krucifiksa. Skatuve ir atvērta, tumša un tukša. Netālu no Moljēra spoguļa sēž salīkusi tumša figūra. Uz skatuves uzpeld lukturis, nāk tumšais Lagranžs.

Lagranžs (*svarīgā un bargā balsī*): Kas te ir palicis? Kurš te ir?

Butons: Tas esmu es. Butons.

Lagranžs: Kāpēc jūs neejat pie viņa?

Butons: Negribu.

Lagranžs (*aiziet savā ģērbtuvē, apsēžas, viņu apspīd zaļa gaisma, viņš atver grāmatu, runā un raksta*): „Septiņpadsmitais februāris. Bija de Moljēra kunga sacerētās lugas „Iedomu slimnieks” ceturtais izrāde. Pulksten desmitos vakarā de Moljēra kungs, kurš spēlēja Argāna lomu, pakrita uz skatuves, un tūlīt pat, nepaspējot nožēlot grēkus, viņu nolaupīja nepielūdzamā nāve.” (*Pauze.*) Par zīmi es ievelku vislielāko melno krustu. (*Domā.*) Kas gan tam bija par cēloni? Kas? Kā ierakstīt?... Par cēloni tam bija karaļa nelabvēlība un melnā Brālība!... Tā es arī ierakstīšu! (*Raksta un pazūd tumsā.*)

Beigas.